

Odnos mračne tetrade, manipulativnih taktika te afektivne empatije i kognitivne teorije uma

---

Međugorac, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:931069>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopredmetni)

Marija Međugorac

**Odnos mračne tetrade, manipulativnih taktika te
afektivne empatije i kognitivne teorije uma**

Diplomski rad

Zadar, 2018.

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

**Odnos mračne tetrade, manipulativnih taktika te
afektivne empatije i kognitivne teorije uma**

Diplomski rad

Student/ica:

Marija Međugorac

Mentor/ica:

Prof. dr. sc. Zvezdan Penezić

Zadar, 2018.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Marija Međugorac**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Odnos mračne tetrade, manipulativnih taktika te afektivne empatije i kognitivne teorije uma** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 28. kolovoz 2018.

Sadržaj

Sažetak	1
Abstract	2
Mračna tetrada.....	3
Narcizam	3
Psihopatija.....	3
Makijavelizam.....	4
Sadizam	4
Od mračne trijade do mračne tetrade	5
Mračna tetrada i drugi konstrukti.....	6
Adaptivna funkcija crta ličnosti mračne tetrade.....	6
Mračna tetrada i drugi modeli ličnosti	8
Mračna tetrada i agresivnost	10
Afektivna empatija i kognitivna teorija uma.....	11
Mračna tetrada i manipulativnost.....	15
Cilj.....	18
Problemi.....	18
Hipoteze	18
Metoda.....	19
Sudionici	19
Mjerni instrumenti.....	19
Skala mračne trijade (SD3, Jones i Paulhus, 2014).....	19
Skala sadizma (CAST, Buckels i Paulhus, 2014)	19
Skala manipulativnih taktika (Butković i Bratko, 2007).....	20
Skala emocionalne empatije (Raboteg-Šarić, 2002)	20
<i>Faux pas</i> (Stone, Baron-Cohen i Knight, 1998).....	21
Postupak	22
Rezultati	23
Rasprava.....	33
Zaključci.....	39
Literatura	40
Prilozi	52

Odnos mračne tetrade, manipulativnih taktika te afektivne empatije i kognitivne teorije uma

Sažetak

Mračna tetrada je novi koncept na području ličnosti. Brojna istraživanja pokazala su da postoji povezanost među crtama ličnosti makijavelizma, subkliničkog narcizma, subkliničke psihopatije i sadizma. Pokazalo se da postoji jedan nadređeni faktor ovim crtama ličnost te je taj model nazvan mračna tetrada. Ove crte ličnosti vežu karakteristike sebičnosti, manipulativnosti i bešćutnosti. Mračna tetrada pokazuje korelate sa smanjenom empatijom i manipulativnosti. Cilj ovoga istraživanja bio je provjeriti postoji li jedan nadređeni faktor ovim crtama ličnosti te kakav je odnos empatije (afektivne empatije i kognitivne teorije uma) te korištenja manipulativnih taktika i mračne tetrade.

U ovom istraživanju sudjelovalo je 252 sudionika (90 muškaraca) koji su *on-line* ispunjavali skalu mračne trijade, skalu sadizma, skalu korištenja manipulativnih taktika, skalu afektivne empatije te *faux pas* test koji mjeri kognitivnu teoriju uma. Pokazalo se da postoji jedan nadređeni faktor crtama ličnosti makijavelizma, subkliničkog narcizma, subkliničke psihopatije i sadizma. Utvrđeno je da postoji negativna povezanost afektivne empatije i kognitivne teorije uma sa crtama mračne tetrade osim narcizma, za koji ne postoji povezanost sa navedenim konstruktima. U hijerarhijskoj regresijskoj analizi se pokazalo da nijedna crta ličnosti nije statistički značajan prediktor afektivne empatije niti kognitivne teorije uma. Nadalje se pokazalo da su sve crte mračne tetrade pozitivno povezane sa korištenjem manipulativnih taktika, ali u hijerarhijskoj regresijskoj analizi samo su makijavelizam i sadizam ostali značajni prediktori korištenja manipulativnih taktika. Pokazalo se da se crte mračne tetrade razlikuju s obzirom na vrstu korištenih manipulativnih taktika.

Ključne riječi: mračna tetrada, afektivna empatija, kognitivna teorija uma, manipulativne taktike

The relationship between Dark Tetrad, manipulation tactics, affective empathy and cognitive Theory of Mind

Abstract

The Dark Tetrad is a new model in the field of personality. Numerous studies have shown that there is a correlation between personality traits of Machiavellianism, subclinical narcissism, subclinical psychopathy and sadism. It has been shown that there is one superordinate factor of these personality traits and this model is called The Dark Tetrad. These personality traits are linked to the characteristics of selfishness, manipulation and callousness. The Dark Tetrad shows correlates with reduced empathy and use of manipulation tactics. The aim of this study was to find whether there is one superordinate factor of these personality traits. The second aim was to understand what is the relationship between empathy (affective empathy and cognitive Theory of Mind) and the use of manipulation tactics and The Dark Tetrad.

In this study, 252 participants (90 men) participated in an on-line study. They completed the Short Dark Triad scale, Comprehensive Assessment of Sadistic Tendencies scale, The use of manipulation tactics scale, The scale of affective empathy and The *Faux Pas* test which measures the cognitive Theory of Mind. It has been shown that there is one superordinate factor of personality traits of Machiavellianism, subclinical narcissism, subclinical psychopathy and sadism. Second, it has been shown that there is a negative association between affective empathy and the cognitive Theory of Mind with Dark Tetrad personality traits except for narcissism, for which there was no correlation. In the hierarchical regression analysis none of the dark personality traits were statistically significant predictors of affective empathy or cognitive Theory of Mind. Furthermore, it has been shown that all Dark Tetrad traits are positively associated with the use of manipulation tactics but in the hierarchical regression analysis only Machiavellianism and sadism remained significant predictors of manipulative tactics. Dark Tetrad traits have been shown to differ in the types of manipulative tactics they tend to use.

Key words: The Dark Tetrad, affective empathy, cognitive Theory of Mind, manipulation tactics

Mračna tetrada

Kada se govori o mračnoj strani ličnosti postoje dvije konceptualizacije koje imaju podlogu u istraživanjima, a to su mračna tetrada (Buckels, Jones i Paulhus, 2013) i Hoganova konceptualizacija koja se bazira na 11 crta ličnosti koje se temelje na poremećajima ličnosti II osi DSMA-IV (Hogan i Hogan, 1997). Mračna tetrada podrazumijeva psihopatiju, narcizam, makijavelizam i sadizam, crte ličnosti koje u podlozi imaju manjak empatije i interpersonalni antagonizam (Buckels, Jones i Paulhus, 2013; Međedović i Petrović, 2015), a Hoganov upitnik se pokazao koristan u selekciji zaposlenika (Furnham, Trickey i Hyde, 2012).

Narcizam

Narcizam kao crtu ličnosti karakterizira grandioznost, potreba za divljenjem od strane drugih, nedostatak empatije, osjećaj da su iznad drugih i divljenje samome sebi (Jonason i sur., 2012). Postoje dvije vrste narcizma, grandiozni i ranjivi narcizam; grandiozni narcizam podrazumijeva potrebu za pokazivanjem i pažnjom, dok je u podlozi ranjivog narcizma slika o sebi koja je ovisna o eksternalnoj povratnoj informaciji (Miller i sur., 2010).

Morf i Rhodewalt (2001) konceptualizirali su narcizam pomoću dinamičnog samoregulatornog procesnog modela. Prema tome okvir narcizma čini motivacijska konstrukcija *selfa* prema kojoj se narcistični *self* oblikuje kroz dinamičnu interakciju afektivnih i kognitivnih intrapersonalnih procesa i interpersonalnih strategija regulacije *selfa* unutar socijalnih interakcija. Grandiozni, ali ranjivi koncept *selfa* nalazi se u podlozi kronične potrage za kontinuiranom eksternalnom afirmacijom *selfa*. Budući da osobe s izraženim narcizmom nisu osjetljive na tuđe interese i socijalna pravila te vide druge kao inferiorne, njihov samoregulatorni trud često je kontraproduktivan i na koncu sprječava pozitivnu povratnu informaciju koju oni traže, na taj način sami potkopavaju *self* koji su pokušali stvoriti i održati.

Psihopatija

Psihopatiju kao crtu ličnosti karakterizira antisocijalno ponašanje i emocije, plitak afekt, manjak osjećaja kajanja, smanjena razina straha, niska empatija, egocentrizam, iskorištavanje drugih, impulzivnost, manipulativnost, agresija i kriminalitet (Cleckley, 1964; Hare i Neumann, 2008; Fix i Fix, 2015).

Postoji nekoliko konceptualizacija psihopatije, ali najšire prihvaćena je ona dvofaktorska, prema kojoj postoje primarna (instrumentalna) psihopatija i sekundarna (hostilna ili reaktivna) psihopatija. Primarnu psihopatiju opisuje plitak afekt, niska empatija te interpersonalna hladnoća te se ovaj tip psihopatije opisuje kao „emocionalno stabilna“ psihopatija. Nasuprot tome postoji reaktivna psihopatija koja podrazumijeva socijalnu manipulativnost, agresiju i impulzivnost (Hare i Neumann, 2008). Istraživanja usmjerena na biološke osnove psihopatije ukazuju da su faktori kao što su impulzivnost i nedostatak empatije povezani sa specifičnom interakcijom između različitih dijelova mozga kao što su amigdala, hipokampus i frontalni korteks (Hare i Neumann, 2008).

Makijavelizam

Za razliku od narcizma, psihopatije i sadizma koji su proizašli prvenstveno iz domene psihopatologije, makijavelizam je dobio naziv po Nicolou Machiavelliju, političkom savjetniku obitelji Medici u 16. stoljeću. Christie i Geis (1970) su kreirale upitnik temeljen na savjetima i promišljanjima Nicoloa Machiavellia te se pokazalo da pojedinci koji imaju više rezultate na navedenom upitniku u stvarnom životu se doista ponašaju i promišljaju na ciničan i neprincipijelan način, smatrajući da je interpersonalna manipulacija nužna da bi se steklo ono što se želi, a cilj opravdava sredstvo. Makijavelizam je multidimenzionalan konstrukt i podrazumijeva: plitak i hladan afekt u interpersonalnim odnosima, makijavelistička ponašanja kao što su manipulacija i eksploatacija drugih, makijavelističku kogniciju koja je cinična, pragmatična, konzervativna i negativna te usmjerenost prema makijavelističkim željama kao što su novac, status i moć (Rauthmann i Will, 2011).

Sadizam

Sadistički poremećaj ličnosti bio je uvršten na popisu u DSM-III-R klasifikaciji mentalnih poremećaja (American Psychiatric Association, 1987), ali je uklonjen iz novijih izdanja. Sadizam karakterizira uzorak agresivnog, okrutnog i ponižavajućeg ponašanja. Ono što veže sadizam za mračnu tetradu jest sklonost ponižavanju drugih radi dominacije ili osobnog užitka (Chabrol i sur., 2009; O'Meara, Davies i Hammond, 2011; Pfattheicher i Schindler, 2015). Buckels i Paulhus (2014) konceptualizirali su mjeru sadizma (*CAST – Comprehensive Assessment of Sadistic Tendencies*) tako da mjeri tri komponente svakodnevnog sadizma: direktni verbalni sadizam, direktni fizički sadizam te posredni sadizam. Posredni sadizam se odnosi na uživanje u promatranju kako drugih pate, dakle sadisti ne moraju nužno sami nanositi patnju drugima, već uživaju i u tome da gledaju kako to netko drugi radi.

Od mračne trijade do mračne tetrade

Kada se govori o mračnim crtama ličnosti bitno je napraviti razliku između kliničkih i nekliničkih uzoraka; narcizam, psihopatija i sadizam prvenstveno su proučavani unutar kliničkih uzoraka, pokazalo se da su ove crte ličnosti zastupljene i u općoj populaciji te se stoga fokus prebacio na nekliničke uzorke koji sadrže i ekstreme koji ne moraju nužno biti u kliničkoj ili forenzičkoj populaciji, odnosno konceptualizirani su dimenzionalno (Furnham, Richards i Paulhus, 2013).

Mračna tetrada je noviji koncept u istraživanju ličnosti te je proširenje mračne trijade (termin koji su skovali Paulhus i Williams (2002)). Kroz daljnja istraživanja pokazalo se da svakodnevi sadizam po korelatima i dijeljenoj varijanci spada u grupu ovih crta ličnosti (Buckels, Jones i Paulhus, 2013; Chabrol i sur. 2015; Međedović i Petrović, 2015; Book i sur., 2016; Chabrol, Bouvet i Goutaudier, 2017, Plouffe, Saklofske i Smith, 2017). Brojna istraživanja su pokazala da postoji jedan nadređeni faktor te su ga nazvali mračna tetrada, ali bez obzira što ove crte ličnosti dijele određeni dio varijance, ipak postoji specifična varijanca vezana za svaku crtu ličnosti te ih se ne može promatrati kao jedan konstrukt (Buckels, Jones i Paulhus, 2013; Međedović i Petrović, 2015; Book i sur., 2016; Plouffe, Saklofske i Smith, 2017). Buckels, Jones i Paulhus (2013) u svom su istraživanju pronašli vezu između mračne trijade i svakodnevnog sadizma i to u eksperimentu s ubijanjem kukaca. Visok sadizam je najviše bio povezan sa spremnošću za ubijanje kukaca, dok se u drugom dijelu istraživanja pokazalo da su visok sadizam kao i mračna trijada bili povezani sa spremnošću da se kazni nedužna žrtva pri uvjetu da je kažnjavanje jednostavno, a jedino je visok sadizam bio povezan sa kažnjavanjem žrtve kada je za to bilo potrebno uložiti trud.

Narcizam, psihopatija i makijavelizam imaju genetsku komponentu (Petrides i sur., 2011), ali makijavelizam se ističe među ovim crtama ličnosti po utjecaju dijeljene okoline. To znači da je više rezultat odgoja i životnih iskustava u odnosu na narcizam i psihopatiju (Vernon i sur., 2008). O'Meara, Davies i Hammond (2011) su pronašli da je sadizam u negativnoj vezi sa percepcijom roditeljske brige i zaštite u djetinjstvu, dok Jonason, Icho i Ireland (2016) narcizam, psihopatiju i makijavelizam povezuju s nepredvidivim djetinjstvom i smanjenom dostupnosti resursa u djetinjstvu. Stoga je potrebno uzeti u obzir da iako su ove crte ličnosti socijalno averzivne, potencijalno su rezultat potrebe za samoodržanjem u teškim uvjetima.

Postoje razlike u zastupljenosti crta mračne tetrade s obzirom na spol ispitanika, istraživanja pokazuju da muškarci imaju više rezultate na skalama narcizma, psihopatije, makijavelizma i sadizma, s time da su razlike na narcizmu, sadizmu i makijavelizmu manje nego na psihopatiji (Jonason i sur., 2009; Chabrol, Bouvet i Goutaudier, 2017; Smoker i March, 2017). Izraženije spolne razlike u zastupljenosti psihopatije najčešće se objašnjavaju kroz evolucijske faktore i biološke razlike, odnosno kroz razlike u razinama kortizola i testosterona, koje imaju funkcionalnu osnovu kod muškaraca (Jonason i sur., 2012).

Mračna tetrađa i drugi konstrukti

Adaptivna funkcija crta ličnosti mračne tetrade

Da bi se razumjela zastupljenost crta mračne tetrade u populaciji potrebno je uzeti u obzir evolucijsku adaptivnost navedenih crta. Jonason i suradnici (2012) su napravili pregled istraživanja koja narcizam, psihopatiju i makijavelizam stavljaju u kontekst teorije životne povijesti derivirane iz teorije evolucije. Teorija životne povijesti uzima u obzir razlike među vrstama na temelju tendencije da se ulaže u mali broj potomaka ili da se stvori veliki broj potomaka u koje se neće ulagati resursi već će sam broj potomaka povećati šansu da se očuvaju geni kroz sljedeće generacije. Kod ljudske vrste ova teorija se koristi da bi se objasnile interpersonalne razlike u populaciji, životni put organizma (reakcije organizama na socijalne i okolinske faktore) je uvjetovan prirodnom selekcijom da bi se postigao optimalan broj potomaka sposobnih za daljnju reprodukciju (Kaplan i Gangestad, 2005). Odnosno, reproduktivni trud i vremenska dimenzija određeni su ključnim faktorima kao što su socijalni i materijalni uvjeti, a individualne razlike odražavaju navedene faktore kroz takozvane strategije životne povijesti, prema tome postoji distinkcija među pojedincima da usvoje brzu ili sporu životnu strategiju. Usvajanje jedne ili druge strategije je povezano sa zlostavljanjem u djetinjstvu i dostupnošću resursa u djetinjstvu (Figueredo i sur., 2006).

Istraživanja upućuju da pojedinci s izraženim mračnim crtama ličnosti imaju brzu životnu strategiju, mračna tetrađa pokazuje se povezana sa stupanjem u kratkoročne veze, većim brojem seksualnih partnera te manje restriktivnom socioseksualnosti. Pri tome je ta veza izraženija kod muškaraca, odnosno mračna tetrađa je medijator između spola i sklonosti kratkoročnim vezama (Jonason i sur., 2009; Jonason, Luevano i Adams, 2012; Tsoukas i March, 2018). Narcizam, psihopatija i makijavelizam pokazuju povezanost sa ljubavnim stilovima povezanim sa kratkoročnim strategijama vezama, konkretno, Jonason i

Kavanagh (2010) su pronašli vezu ovih crta ličnosti sa *ludus* (igranje igara) i *pragma* (racionalnim) ljubavnim stilom, dok su Baughman i suradnici (2014) pronašli vezu navedenih crta ličnosti i seksualnih fantazija te seksualne želje, pogotovo kod muškaraca. Istraživanje na hrvatskom uzorku pokazalo je da su narcizam i psihopatija prediktivni za stupanje u seksualne odnose sa nepoznatim osobama kod muškarca dok se kod žena narcizam pokazao prediktivnim za broj seksualnih partnera, a psihopatija za broj seksualnih partnera i stupanje u seksualne odnose s nepoznatim osobama (Kraljević, 2014). Jonason, Li i Buss (2010) navode da su psihopatija, narcizam i makijavelizam povezani sa „otimanjem“ tuđih partnera, ali i s povećanom vjerojatnošću da njih same netko „otme“ iz postojećih veza, autori navode ovaj nalaz kao prilog objašnjenju da su ove crte adaptivne, odnosno povećavaju reproduktivne šanse putem iskorištavanja prilika iz okoline. Autori dalje navode da to dolazi uz određeni trošak, povećava se vjerojatnost da će i sami biti napušteni od strane svojih partnera radi drugih alternativa, zbog nevjere te agresivnih i narcističnih metoda zadržavanja partnera povezanih s navedenim crtama ličnosti. Jones i Weiser (2014) također pronalaze vezu između psihopatije, narcizma, makijavelizma i nevjere, ali se pokazalo da kod psihopatije nevjera dovodi do prekida veze, dok kod makijavelizma to nije slučaj, što upućuje na to da „makijavelisti“ potencijalno bolje manipuliraju svojim partnerima u vezi te time sprječavaju prekid. Lee i suradnici (2012) navode da narcizam, psihopatija i makijavelizam uz crtu ličnosti iskrenost/poniznost dobro predviđaju tri ishoda: seks (kratkoročne veze i seksualna razmjena), moć (dominantna socijalna orijentacija i želja za moći) te novac (upadljiva konzumacija i materijalizam), što su faktori koji povećavaju vjerojatnost za reprodukciju i uzdržavanje potomaka.

Jonason i Schmitt (2012) su koristili okvir „selekcija-manipulacija-evokacija“ da bi objasnili rezultate prema kojima se pokazalo da pojedinci visoko na crtama narcizma, psihopatije i makijavelizma biraju prijatelje strateški. Narcistični pojedinci navode više razloga za odabir prijatelja kao što su dijeljeni interesi, inteligencija te pozitivan afekt koji osjećaju u društvu prijatelja. Žene visoko na narcizmu biraju istospolne prijateljice koje su privlačne, a žene visoko na makijavelizmu biraju prijateljice koje imaju socijalni status. Muškarci visoko na psihopatiji manje vrednuju crte vezane za dobre socijalne veze te daju prednost prijateljima koji mogu pospješiti njihov trud da imaju više seksualnih odnosa. Autori navode da ovi pojedinci biraju svoju okolinu na način da pridonosi njihovoj brznoj životnoj strategiji, odnosno biraju prijatelje koji će smanjiti rizike vezane za brzu životnu strategiju.

Marcinkowska, Helle i Lyons (2015) u svom su istraživanju na finskom uzorku pokazali da kod žena koje ne koriste kontracepcijska sredstva postoji pozitivna povezanost nerestriktivne socioseksualnosti i preferencije lica muškaraca koji su visoko na narcizmu, dok je kod žena koje koriste kontracepcijska sredstva socioseksualnost negativno povezana sa preferencijom lica muškaraca koji su visoko na makijavelizmu. Lica koja su ispitanice procijenjivale bili su kompoziti sastavljeni od lica pojedinaca koji su imali izražene crte mračne trijade. Autori zaključuju da žene mogu prepoznati znakove ovih crta ličnosti na licima muškaraca te da preferencija za lica muškaraca visoko na narcizmu ima slične varijacijske trendove kao preferencija maskuliniteta kod muškaraca. To upućuje na to da je narcizam među ovim crtama ličnosti evaluiran kao „najpozitivnija“ crta ličnosti vezano za dugoročne i kratkoročne veze u terminima genetskih dobiti, ali i resursa. Russell i King (2017) pronalaze vezu između svakodnevnog sadizma i hostile femininosti koja reprezentira intraseksualnu kompetitivnost, evolucijski koncept koji objašnjava agresiju među istim spolom. Tako se pokazalo da je sadizam povezan sa hostilem femininošću koja predviđa hostilenost prema drugim ženama i prihvaćanje mitova o silovanju. Autori opisuju profil žena sklonih hostilej femininosti u okviru konzervativnosti, konvencionalnosti, introverzije te duboke nepovjerljivosti prema drugim ženama, odnosno sklonosti ostracizmu i tračanju drugih žena, uključujući i žene koje su bile seksualno napastovane.

Kako se navedene crte ličnosti vežu za prevarantsku strategiju u interpersonalnim odnosima Jonason, Luevano i Adams (2012) proveli su zanimljivo istraživanje povezanosti narcizma, psihopatije, makijavelizma i kronotipa, te se pokazalo da su te crte ličnosti povezane sa noćnim kronotipom, odnosno ti pojedinci imaju tendenciju biti noćne ptice. Autori objašnjavaju takav nalaz sa povezanošću noćnog kronotipa i brze životne strategije, odnosno, u evolucijskim terminima, obmanu drugih je lakše izvesti u noćnim satima te je manja vjerojatnost da će biti kažnjeni.

Mračna tetrada i drugi modeli ličnosti

Crte ličnosti mračne tetrade su povezane sa crtama ličnosti HEXACO modela, Petofaktorskog modela te kružnog interpersonalnog modela (Costa i McCrae, 1991; Wiggins, 1996; Lee i Ashton, 2004). U okviru HEXACO modela, brojni istraživači pronašli su vezu mračnih crta ličnosti i crta ličnosti iskrenost/poniznost, ugodnost, savjesnost i emocionalnost (Lee i sur., 2012; Međedović i Petrović, 2015; Book i sur., 2016; Pilch i Górnik-Durose, 2016; Međedović, 2017; Plouffe, Saklofske i Smith, 2017).

Pri tome je najznačajnija povezanost mračne tetrade i iskrenosti/poniznosti (Međedović i Petrović, 2015; Book i sur., 2016). Konkretno, crte mračne tetrade mogu se smjestiti na negativni pol iskrenosti/poniznosti. Ovakva veza je smisljena budući da crte mračne tetrade podrazumijevaju grandiozan *self* (narcizam), manipulaciju da bi se postiglo ono što se želi, egocentrizam, sebičnost i fleksibilnu moralnost (Jonason i sur.,2014). Veza mračne tetrade i drugih crta HEXACO modela također ima smisla ako se u obzir uzme da su vezane za negativan pol savjesnosti, ugodnosti i emocionalnosti. Kao što je već

spomenuto, srž ovih crta ličnosti su zadovoljavanje vlastitih potreba nauštrb potreba drugih te interpersonalni antagonizam. Slični nalazi postoje i za petofaktorski model, konkretno mračna tetrada u negativnoj je vezi sa savjesnosti i ugodnosti (Paulhus i Williams, 2002; Muris, Meesters i Timmermans, 2013; Jakobwitz i Egan, 2006). Veza neuroticizma i crta mračne tetrade nije toliko jasna, budući da neka istraživanja pokazuju da su makijavelizam i psihopatija povezani s niskim neuroticizmom odnosno da su ekstremi emocionalno stabilniji, dok druga istraživanja navode da je makijavelizam povezan sa višim razinama neuroticizma, a kod psihopatije primarna i sekundarna psihopatija imaju različite profile tj. primarnu psihopatiju karakteriziraju niska razina neuroticizma dok suprotno vrijedi za sekundarnu psihopatiju (Vernon i sur., 2008; Jakobwitz i Egan, 2006).

Od navedenih crta ličnosti narcizam je najviše povezan s ekstraverzijom (Vernon i sur., 2008; Lee i sur., 2012). Ipak je ova crta ličnosti vezana za dobivanje pažnje i potvrđivanja slike o sebi od strane drugih, te je stoga logično da su narcisi više skloni druženju i interakciji s drugima. Narcizam je pozitivno povezan, dok su makijavelizam, psihopatija i sadizam negativno povezani s otvorenosti prema iskustvima. Ovdje se također vidi razlika između narcizma i drugih crta ličnosti mračne tetrade, pri čemu su narcisi manje konvencionalni (Lee i sur., 2012; Book i sur., 2016).

Kružni interpersonalni model predstavlja dvije osi koje opisuju dvije dimenzije socijalnih odnosa, a to su djelovanje (autonomija i superiornost) i zajedništvo (povezanost s drugima i pomaganje drugima) (Bakan, 1966). Prema Jonesu i Paulhusu (2011a) narcizam, psihopatija i makijavelizam spadaju u drugi kvadrant kružnog interpersonalnog modela koji čine visoko djelovanje i nisko zajedništvo, ali smatraju kako je potrebno u obzir uzeti i temporalnu orijentaciju u smislu da je makijavelizam povezan sa dugoročnim planiranjem da bi se postigao cilj dok su psihopatija i narcizam kratkoročno usmjereni. Dowlgillo i Pincus (2016) su u opsežnom istraživanju pronašli da se navedene crte ličnosti ipak

razlikuju u položaju na kružnom interpersonalnom modelu. Narcizam se nalazi visoko na dominaciji, psihopatija podrazumijeva kombinaciju visoke dominacije i niske afilijacije, dok makijavelizam opisuje niska afilijacija na površini kružnog modela vezano za interpersonalne probleme, interpersonalne vrijednost te interpersonalnu efikasnost. Southard i suradnici (2015) koristili su koncepciju kružnog interpersonalnog modela podijeljenog na oktante te dobili da su crte mračne tetrade uglavnom zastupljene u interpersonalnom prostoru arogantnog, manipulativnog, hladnog i hostilnog interpersonalnog stila.

Mračna tetrada i agresivnost

Jedna od glavnih karakteristika mračne tetrade jest agresivnost (Reidy, Foster i Zeichner, 2010; Paulhus, Curtis i Jones, 2010; Baughman i sur., 2012; Buckels, Jones i Paulhus, 2013; Muris, Meesters i Timmermans, 2013; Chabrol i sur., 2015; Greitemeyer, 2015; Pfattheicher i Schindler, 2015; Barlett, 2016; Russell i King, 2016). Paulhus, Curtis i Jones (2018) čak predlažu da se agresivnost ne konceptualizira kao crta ličnosti sama po sebi već da se uvijek promatra kao ishod. Predlažu bottom-up pristup prema kojem agresivnost proizlazi iz crta ličnosti mračne tetrade. Autori ističu kako je agresija rezultat interakcije pojedinca s okolinom pa iako pojedinac može imati crte ličnosti koje su povezane s agresijom, da bi se pojavilo agresivno ponašanje potrebni su određeni situacijski faktori, odnosno agresija je intrinzično interaktivan proces. U prilog tome idu rezultati istraživanja koji pokazuju da se uvjeti u kojima izražene crte psihopatije, narcizma, sadizma i makijavelizma pokazuju agresivno ponašanje razlikuju. Iako su psihopatija i sadizam najviše povezani s agresijom, uvjeti u kojima se ta agresija pojavljuje su različiti. Psihopatija je povezana sa instrumentalnom agresijom npr. pod utjecajem fizičke prijetnje (Jones i Paulhus, 2010), dok je sadizam povezan sa namjernim kažnjavanjem drugih radi vlastite ugone (Buckels, Jones i Paulhus, 2013) i sa „trolanjem“ na internetu (Buckels, Trapnell i Paulhus, 2014). Narcizam je s druge strane povezan sa agresijom ukoliko se pojavi prijetnja vlastitom egu, odnosno agresija se pojavljuje kao reakcija na prijetnju slike o sebi (Jones i Paulhus, 2010). Makijavelizam u podlozi ima strateško razmišljanje tako je i agresija prema drugima strateška, pokazalo se da djeca koriste agresiju da bi pokazala moć ili postigla poziciju u socijalnoj hijerarhiji (Kerig i Stellwagen, 2010). Makijavelisti će koristiti agresiju onda kada od nje imaju koristi (Jones i Paulhus, 2017), dok su inače svjesni da je direktna agresija socijalno nepoželjna.

Interesantni nalazi dolaze i iz istraživanja humora koja pokazuju da su psihopatija i makijavelizam povezani sa negativnim i agresivnijim humorom (Veselka i sur., 2010; Martin i sur., 2012; Međedović i Bulut, 2017), dok se kod narcizma pokazala sklonost agresivnom humoru (Martin i sur., 2012), ali i afilijativnom humoru kojem je cilj facilitacija socijalnih veza (Veselka i sur., 2010).

Kada se govori o agresiji bitno je uzeti u obzir i arene gdje se ona pojavljuje. Internet kao široka mreža ljudskih interakcija došao je u fokus istraživanja crta mračne trijade i agresivnog ponašanja u oblicima „trolanja“ i cyber uhođenja (Buckels, Trapnell i Paulhus, 2014; Pabian, De Backer i Vandebosch, 2015; Cracker i March, 2016; March i sur., 2017; Smoker i March, 2017). *Trolanje* je destruktivno ponašanje na internetu koje podrazumijeva maliciozne i agresivne komentare, zlostavljanje drugih te provokaciju. Od navedenih crta ličnosti najveća je povezanost sadizma i internet trolanja, ali i psihopatija se pokazala prediktivnom za takvo ponašanje (Buckels, Trapnell i Paulhus, 2014; Pabian, De Backer i Vandebosch, 2015; Cracker i March, 2016; van Geel, Goemans, Toprak, Vedder, 2016; Buckels i sur., 2018). Izgleda da je potrebu za okrutnošću i nanošenjem boli drugima moguće zadovoljiti i na internetu.

Što se makijavelizma tiče, istraživanja pokazuju da postoji veza sa internet trolanjem, dok postoje i ona koja tu vezu nisu pronašla (Buckels, Trapnell i Paulhus, 2014; Cracker i March, 2016; March i sur., 2017). Narcizam nije povezan sa internet trolanjem potencijalno iz razloga što narcisi nisu zainteresirani za negativnu pažnju od strane drugih (Cracker i March, 2016). Smoker i March (2017) su pronašli da su sve crte mračne tetrade povezane s uhođenjem partnera na internetu te da su žene tome sklonije. Internet kao platforma nudi mogućnost proučavanja ovih crta ličnosti i njihovih korelata jer zrcali ponašanja iz stvarnog života.

Afektivna empatija i kognitivna teorija uma

Dvash i Shamay-Tsoory (2014) napravili su teoretski pregled proučavanja empatije. Naime, postoje dva odvojena, ali povezana sistema empatije. Afektivna empatija odnosi se na prisvajanje tuđih emocija barem na generalnoj razini (ugodne/neugodne) dok se kognitivna empatija odnosi na mentalnu reprezentaciju tuđih mentalnih stanja. Kognitivna empatija podrazumijeva afektivnu (mentalna reprezentacija tuđih emocija) i kognitivnu (mentalna reprezentacija tuđih misli, namjera i vjerovanja) teoriju uma. Autori navode

brojna istraživanja koja empatiju u ovome okviru povezuju sa određenim moždanim strukturama. Tako je afektivna empatija vezana za aktivaciju moždanih struktura kao što su amigdala i insula koje su medijatori pri emocionalnom doživljavanju. Kognitivna teorija uma povezuje se sa medialnim prefrontalnim korteksom, superiornim temporalnim sulcusom i temporalnim polom dok se afektivna teorija uma pretežito veže uz aktivaciju ventromedijalnog prefrontalnog korteksa. Kada se pretpostavljaju tuđa mentalna stanja moguće je zauzeti poziciju teorije o teoriji, odnosno pojedinci mogu stvoriti teorije o tome kako određeni pojedinac funkcionira u određenim situacijama i iz toga izvlačiti zaključke o njegovim mentalnim stanjima i ponašanju, ovaj pristup povezuje se uz kognitivni aspekt empatije (Gallagher, 2001; prema Dvash i Shamay-Tsoory, 2014). S druge strane moguće je provesti simulaciju, odnosno koristiti svoja stanja da bi se prosuđivalo o stanju druge osobe. Ovaj pristup vezan je uz afektivni aspekt empatije, prosuđivanje na temelju simulacije vjerojatnije je ako je osoba s kojom smo u kontaktu nama slična (Perry, Hendler i Shamay-Tsoory, 2011; prema Dvash i Shamay-Tsoory, 2014). Iz ovoga proizlazi da je smanjena empatija rezultat nedostatne mentalizacije ili nedostatnog simulacijskog procesa kojima su u podlozi različiti neuralni mehanizmi.

Teorija uma konceptualizirana je i prema dvjema komponentama: socio-kognitivnoj i socio-perceptivnoj komponenti (Tager-Flusberg i Sullivan, 2000). Socio-kognitivna teorija uma sposobnost je rezoniranja o metalnim stanjima odnosno predstavlja reprezentacijski sistem mentalnih stanja. Najčešće se mjeri zadacima netočnog vjerovanja kod djece kojima se ispituje sposobnost djeteta da prepozna da drugi pojedinci mogu imati krivo vjerovanje o tome gdje se nalazi neki predmet, nadalje, ispituje se i *faux pas* testovima gdje su prezentirane određene priče gdje je neki od likova rekao ili učinio nešto nezgodno, a zadatak ispitanika jest da prepozna situaciju kao takvu i atribuiraju motive i emocije akteru priče (Stone, Baron-Cohen i Knight, 1998). Socio-perceptivna teorija uma je sposobnost brzog on-line prosuđivanja o mentalnim stanjima putem neverbalnih znakova kao što su facijalne ekspresije i držanje tijela, a najčešće se mjeri testovima kao što je *Reading the Mind in the Eyes Test* (RMET) gdje je zadatak ispitanika da procjene koja emocija najbolje opisuje emociju prikazanu na slici očiju (Baron-Cohen i sur, 2010).

Od konstrukata koji su važni za socijalne interakcije, emocionalna inteligencija kao sposobnost i kao crta ličnosti vezana je uz empatiju i teoriju uma (Ferguson i Austin, 2010; Qualter, Barlow i Styliano, 2011). Emocionalna inteligencija kao sposobnost podrazumijeva kognitivnu sposobnost vezanu za rezoniranje i rješavanje problema na

emocionalnoj domeni (Mayer, Roberts i Barsade, 2008), dok emocionalna inteligencija kao crta ličnosti podrazumijeva niz emocionalnih samopercepcija te je locirana na nižim razinama hijerarhija ličnosti (Petrides, Pita i Kokkinaki, 2007). Ferguson i Austin (2010) su pronašle pozitivnu vezu između socio-kognitivne teorije uma i emocionalne inteligencije kao sposobnosti i kao crte ličnosti. Takvu vezu nisu pronašle u odnosu na socio-perceptivnu teoriju uma. Autorice zaključuju da emocionalna inteligencija kao sposobnost i crta ličnosti ima karakteristiku znanja i rezoniranja o tuđim i svojim (emocionalnim) mentalnim stanjima te da je manje vezana uz on-line procesiranje emocija.

I kod djece postoji veza između teorije uma i emocionalne inteligencije kao sposobnosti i kao crte ličnosti s tim da kod mlađe (5 do 7 godina) i starije djece (8 do 10 godina) postoji veza između učinka na zadatku netočnog vjerovanja i sposobnosti emocionalne inteligencije dok kod starije djece (8 do 10 godina) postoji veza između učinka na *faux pas* testu te sposobnosti i crte emocionalne inteligencije (Qualter, Barlow i Styliano, 2011). Autorice nalaz objašnjavaju time da starija djeca imaju rafiniranije percepcije svojih i tuđih emocija te uzimaju u obzir određene socijalne znakove, a *faux pas* mjeri između ostalog, sposobnost da se prepozna emocionalno stanje osobe u nezgodnoj situaciji. Kod mlađe djece sposobnost emocionalnog razumijevanja kao dimenzija sposobnosti emocionalne inteligencije predviđa učinak na zadatku netočnog vjerovanja, moguće zato što mlađa djeca koriste osnovna emocionalna znanja pri rješavanju problema netočnog vjerovanja.

Wai i Tiliopoulos (2012) smatraju kako mjere globalne empatije nisu dostatne da bi se odredio profil mračnih crta ličnosti. U svom istraživanju mračne trijade dobili su da su sve crte mračne trijade negativno povezane sa globalnom empatijom, ali da su negativno povezane s afektivnom empatijom, a imaju slabu povezanost s kognitivnom empatijom. Sukladno tome predlažu da pojedinci s ovim crtama ličnosti nemaju smanjenu sposobnost procjene tuđih mentalnih stanja što im pomaže u dobivanju onoga što žele, ali imaju smanjenu tendenciju doživljavanja tuđih emocija i štete koju im nanose.

Vonk i suradnici (2015) pronašli su negativnu vezu između primarne i sekundarne psihopatije, makijavelizma i više mjera teorije uma, s tim da se makijavelizam u regresijskom modelu pokazao pozitivno povezan s učinkom na RMET-u kada su kontrolirane ostale crte ličnosti. Moguće je da kad se uzme u obzir bešćutna srž ovih crta ličnosti, ostali aspekti makijavelizma kao što su nemoralnost i cinizam zapravo pozitivno koreliraju s brzim procjenama tuđih emocionalnih stanja. Grandiozni narcizam s druge

strane pokazuje pozitivnu povezanost sa mjerama teorije uma i emocionalne inteligencije u navedenom istraživanju, što ide u prilog lakšeg upravljanja socijalnim interakcijama.

Pajević i suradnici (2018) su u svom istraživanju pronašli negativnu vezu između crta mračne tetrade te afektivne empatije i kognitivne empatije, osim narcizma koji je bio u pozitivnoj vezi sa kognitivnom empatijom. Nadalje, regresijskom analizom se pokazalo da različiti aspekti mračne tetrade negativno predviđaju afektivnu empatiju dok samo makijavelizam negativno, a narcizam pozitivno predviđa kognitivnu empatiju. Također su dobili da su psihopatija i sadizam negativno povezani sa prepoznavanjem emocija, ali samo sadizam i dalje ostaje značajan negativan prediktor.

Emocionalna inteligencija kao crta ličnosti negativno je povezana sa sadizmom, makijavelizmom i psihopatijom, dok je ta veza u odnosu na narcizam pozitivna (Petrides i sur., 2011, Plouffe i sur., 2017).

Iz navedenih nalaza može se iščitati da je narcizam kao crta ličnosti najmanje opterećen deficitima empatije, iako postoji smanjeno doživljavanje tuđih emocija. Sposobnost da se procijene tuđa mentalna stanja nije narušena, što potencijalno ide u prilog uspješnosti pojedinaca s izraženim narcizmom da ostave dobar dojam na druge te manipuliraju u interpersonalnim odnosima. Zanimljivo istraživanje na djeci je pokazalo da su djeca koja imaju više rezultate na teoriji uma popularnija među svojim vršnjacima (Slaughter i sur., 2015), a ovakav odnos teorije uma i popularnosti potencijalno se nastavlja i u odrasloj dobi. Viši rezultat na teoriji uma u kombinaciji s izraženim narcizmom pokazali su se kao dobar prediktor predvođenja nasilničkog ponašanja kod djece (10 do 15 godina) koja primaju terapiju na psihijatrijskom odjelu. Tako se razumijevanje tuđih mentalnih stanja kod narcisa koristi u svrhu postizanja socijalne dominacije (Stellwagen i Kerig, 2013a).

Istraživanja odnosa makijavelizma i razumijevanja i doživljavanja tuđih mentalnih stanja ne daju jednoznačne rezultate. Dok neka istraživanja ne pronalaze vezu makijavelizma i učinka na teoriji uma (Paal i Bereczkei, 2007; Stellwagen i Kerig, 2013b) druga pokazuju kako je makijavelizam povezan sa deficitom teorije uma (Ali i Chamorro-Premuzic, 2010, Vonk i sur., 2015) dok Arefi (2010) pronalazi pozitivnu vezu makijavelizma i teorije uma kod djece. Kao što je spomenuto ranije, makijavelizam je negativno povezan sa emocionalnom inteligencijom (Austin i sur., 2007; Barlow, Qualter i Stylianos, 2010; Petrides i sur., 2011; Plouffe i sur., 2017). Istraživanje autora Esperger i Bereczkei (2011) pokazuje da se kod makijavelizma i procjene drugih pojedinaca ne radi o sposobnosti već o

motivacijskom faktoru, odnosno spontanoj mentalizaciji, osobe sa izraženim makijavelizmom češće će koristiti spontanu mentalizaciju da bi pretpostavili tuđa mentalna stanja i sukladno tome djelovali na druge, neovisno o tome koliko su sposobni procijeniti tuđa mentalna stanja.

Istraživanja provedena na zatvorskoj populaciji pokazuju da izražena psihopatija nije povezana sa deficitom socio-kognitivne i socio-perceptivne teorije uma niti emocionalne inteligencije kao sposobnosti, već indiferentnosti prema tuđim emocionalnim stanjima (Richell i sur., 2003; Dolan i Fullam, 2004; Copestake, Gray i Snowden, 2013; Nentjes i sur., 2015a; Nentjes i sur., 2015b). Malterer, Glass i Newman (2008) pronalaze negativnu povezanost psihopatije i emocionalne inteligencije kao crte ličnosti kod zatvorenika, odnosno postoji smanjena tendencija obraćanja pažnje na vlastite emocije, razlikovanja i upravljanja svojim emocijama.

Iako prema navedenim nalazima sadizam podrazumijeva deficite afektivne i kognitivne empatije, O'Meara, Davies i Hammond (2011) ističu da su osobe visoko na sadizmu neosjetljive na patnje drugih, ali njihovo razumijevanje emocionalnih stanja se ne razlikuje od pojedinaca koji nemaju izražen sadizam, stoga je potrebno detaljnije odrediti odnos sadizma i empatije.

S aspekta empatije i dalje se postavlja pitanje radi li se o nedostatku same sposobnosti da se prepoznaju emocije i mentalna stanja ili ne postoji takav deficit, već smanjena motivacija ili sposobnost proživljavanja tuđih emocija omogućuju besćutno ponašanje mračnih crta ličnosti.

Mračna tetrada i manipulativnost

Manipulacija kao mehanizam interakcije pojedinca i okoline definira se u kontekstu taktika koje se koriste da bi se namjerno utjecalo, prisililo ili iskoristilo okolinu, s tim da ne mora nužno postojati zlonamjerna ili pakosna namjera iza tih ponašanja. Manipulacija je konceptualno i najširi mehanizam koji predstavlja namjernu interakciju osobe i okoline jer pojedinac može djelovati na bezbroj načina da bi utjecao na svoju okolinu (Buss, 1987).

Jedna od osnovnih karakteristika mračnih crta ličnosti jest manipulativnost (Jonason, Slomski i Partyka, 2012; Jonason i Webster, 2012; Jonason i sur., 2014; Nagler i sur., 2014).

Jonason i Webster (2012) zaključuju kako mračne crte ličnosti imaju protejski pristup u upravljanju socijalnim odnosima, odnosno pronašli su pozitivnu vezu između narcizma, makijavelizma i psihopatije te većine manipulativnih taktika koje su uvrstili u svoje istraživanje (asertivnost, šarm, tretman šutnjom, recipročnost, degradacija, socijalna usporedba, materijalno potkupljivanje i zavođenje) neovisno o kojem interpersonalnom odnosu se radilo (član obitelji, istospolni prijatelj, prijatelj drugog spola, stranac). Posjedovanje više taktika u svome arsenalu smanjuje šansu da drugi detektiraju manipulaciju, s tim da te taktike primjenjuju nediskriminativno s aspekta vrste interpersonalnih odnosa. Još jedna od taktika mračnih crta ličnosti je emocionalna manipulacija (Austin i sur., 2007; Nagler i sur., 2014). Bez obzira što mračne crte ličnosti imaju u određenoj mjeri smanjenu sposobnost procjene tuđih emocija, to ih ne sprječava da koriste emocionalnu manipulaciju da bi postigli svoje ciljeve.

Jonason, Slomski i Partyka (2012) su dobili da je mračna trijada više povezana sa korištenjem krutih manipulativnih taktika na radnom mjestu, s tim da su psihopatija i makijavelizam bili povezani sa korištenjem krutih manipulativnih taktika, dok su makijavelizam i narcizam bili povezani s korištenjem mekših manipulativnih taktika. Krute manipulativne taktike podrazumijevale su: prijetnju žalbom, prijetnju kaznom, manipulaciju osobom i manipulaciju situacijom dok su mekše taktike: bivanje timskim igračem, šarm, izgled, šale, kompromisi, razmjena usluga, obećanje nagrade, ostavljanje pozitivnog dojma na drugu osobu, sklapanje saveza i davanje komplimenata. Ovaj nalaz upućuje na već poznate razlike među navedenim crtama ličnosti. Izražena psihopatija je povezana s agresivnijim ponašanjem prema drugima, narcizam je povezan sa ostavljanjem dobrog dojma (barem kratkoročno) dok je makijavelizam povezan sa pragmatičnim obrascima ponašanja u interpersonalnim odnosima.

Crte mračne trijade pokazuju i različite obrasce samomotrenja. Narcizam je povezan sa stjecanjem naklonosti, makijavelizam sa protektivnim samomotrenjem, a psihopatija sa oba aspekta samomotrenja (Rauthmann, 2011). Narcizam kao najdruštvenija i najgrandioznija crta povezan je sa izraženijom perceptivnošću za tuđe verbalno i neverbalno ponašanje kao i upravljanjem dojmom o sebi. Makijavelisti su s druge strane više zainteresirani za održavanje pozitivne slike o sebi u smislu zadržavanja integriteta i socijalnog uspoređivanja s drugima, odnosno izbjegavanjem odbacivanja od strane drugih, vođeno samim očekivanjem negativnih ishoda u socijalnim interakcijama koji su u podlozi ciničnog i mizantropnog pogleda na međuljudske odnose. Psihopatija je povezana sa

perceptivnom osjetljivosti na tuđe reakcije, ali ne i sa upravljanjem dojmom o sebi – potencijalno jer nastoje pratiti reakcije drugih, ali im nije stalo do toga da stvore pozitivnu sliku o sebi. Nadalje, psihopatija je povezana i sa protektivnim samomotrenjem, odnosno aspektom zadržavanja konzistentnosti, ali ne i socijalnim uspoređivanjem koje se ne uklapa u antisocijalni prirodu psihopatije (Rauthmann, 2011).

Jonason i suradnici (2014) su istraživali mračnu trijadu iz evolucijske perspektive i korištenja prevarantske strategije. Psihopatija i makijavelizam su se pokazali povezani s češćim laganjem pri čemu je izražena psihopatija povezana s laganjem bez razloga, a makijavelizam s bijelim lažima. Narcizam je s druge strane povezan s laganjem da bi se stekla određena korist. Autori zaključuju da je priroda psihopatije agresivnija i eksploativnija, makijavelizam je više strateške prirode, a narcizam u svojoj prirodi koristi depreciju u interpersonalnim odnosima sa suprotnim spolom u heteroseksualnim odnosima.

Kada laici procjenjuju pojedince s mračnim crtama ličnosti ili karakteristike ovih crta ličnosti, sve tri crte ne ostavljaju naročito pozitivne impresije, međutim, narcizam ostavlja najpozitivniji dojam, dok se makijavelizam i psihopatija procjenjuju na sličan način, odnosno manje poželjno nego narcizam (Rauthmann i Kolar, 2012; Rauthmann i Kolar, 2013). Ovo potencijalno pridonosi uspješnosti narcisa u manipulaciji drugima unutar socijalnih interakcija.

Što se tiče svakodnevnog sadizma, koliko je poznato autorici ovoga rada, do sad nisu provedene studije koje su se bavile manipulativnom komponentom sadizma, odnosno taktikama koje koriste sadisti, stoga je to jedan od aspekata koji će biti ispitan u ovom istraživanju.

Cilj

Sukladno pretpostavci o postojanju nadređenog faktora crtama ličnosti narcizma, psihopatije, makijavelizma i sadizma cilj ovoga istraživanja je istražiti faktorsku strukturu crta mračne tetrade. Nadalje, još uvijek nije sasvim jasna veza crta mračne tetrade te doživljavanja tuđih emocija i razumijevanja tuđih mentalnih stanja pa će se stoga ispitati odnos crta mračne tetrade i empatije (afektivna empatija i kognitivna teorija uma). Budući da je manipulacija drugima jedna od pretpostavljenih sržnih obilježja crta mračne tetrade ispitat će se i tendencija korištenja manipulativnih taktika.

Problemi

1. Provjeriti faktorsku strukturu Skale mračne trijade (*SD3*), Skale sadizma (*CAST*), Skale manipulativnih taktika i Skale emocionalne empatije.
2. Provjeriti hijerarhijski odnos crta mračne tetrade.
3. Provjeriti kakav je odnos crta mračne tetrade i empatije (afektivna empatija i kognitivna teorija uma).
4. Provjeriti kakav je doprinos mračnih crta ličnosti objašnjenju manipulativnih tendencija.

Hipoteze

H1. Prema nizu prijašnjih istraživanja koja su utvrdila zadovoljavajuće metrijske karakteristike Skale mračne trijade (*SD3*), Skale sadizma (*CAST*), Skale manipulativnih taktika i Skale emocionalne empatije može se pretpostaviti da će one i u ovom radu biti potvrđene.

H2. Prema nizu prijašnjih istraživanja koja su utvrdila da postoji jedan nadređeni faktor crtama ličnosti narcizma, psihopatije, makijavelizma i sadizma tzv. Mračna tetrada, očekuje se da će se utvrditi takva hijerarhijska struktura i u ovom istraživanju.

H3. Sukladno prijašnjim istraživanjima, očekuje se da će postojati negativna povezanost crta mračne tetrade i afektivne empatije te kognitivne teorije uma osim u slučaju narcizma. Pri tome su makijavelizam, psihopatija i sadizam značajni negativni prediktori smanjenje afektivne empatije i kognitivne teorije uma.

H4. Sukladno prijašnjim istraživanjima očekuje se da će postojati pozitivna povezanost crta mračne tetrade i korištenja manipulativnih taktika. Pri tome su crte mračne tetrade značajni prediktori korištenja manipulativnih taktika.

Metoda

Sudionici

U ovom on-line istraživanju sudjelovale su 684 osobe, ali se uzorak na kojem je provedena analiza sastojao od 252 osobe (90 muškaraca) iz opće populacije koje su popunile upitnik do kraja. Uzorak je prigodan. Prosječna dob ispitanika bila je 27 godina (raspon dobi od 18 do 59 godina, $SD=6.55$). Sudionici su regrutirani putem društvene mreže Facebook metodom snježne grude. Sociodemografski podaci prikazani su u prilogu 1.

Mjerni instrumenti

Skala mračne trijade (SD3, Jones i Paulhus, 2014)

Short dark triad (SD3) mjeri makijavelizam (*Moraš učiniti što god je potrebno kako bi važne ljude pridobio/la na svoju stranu*), subklinički narcizam (*Znam da sam poseban/na zato jer mi svi to neprestano govore*) i subkliničku psihopatiju (*Istina je da mogu biti okrutan/na*). Svaka skala sadrži po devet čestica. Sudionici su označavali slaganje sa tvrdnjama na skali od 1 do 7 (1 - uopće se ne slažem, 7 - potpuno se slažem).

Prva verzija skale iz 2012 godine prvi put je validirana na hrvatskom uzorku od strane Kristofich-Ambruš, Krapić i Bratko (2013) te se pokazalo da postoji trofaktorska struktura. Unatoč nultim zasićenjima na određenim česticama utvrđeni su pretpostavljeni odnosi s kriterijskim varijablama. Jakšić (2017) također dobiva trofaktorsku strukturu, ali po naptucima autora originalne skale česticu koja mjeri psihopatiju „*Volim zadirkivati gubitnike*“ mjenja česticom „*Uživam imati seks s osobama koje slabo poznajem*“. Skala u tom obliku korištena je i u ovom istraživanju.

Unutarnja pouzdanost za makijavelizam iznosi $\alpha=.74$, za narcizam $\alpha=.71$, za psihopatiju $\alpha=.69$, do za cjelokupnu skalu iznosi $\alpha=.83$. Tablica sa faktorskim zasićenjima za pojedinu česticu nalazi se u prilogu 2.

Skala sadizma (CAST, Buckels i Paulhus, 2014)

Skala *Comprehensive Assessment of Sadistic Tendencies* (CAST) mjeri tri aspekta sadizma; direktni verbalni sadizam (*Kad se nekome rugam, posebno je zabavno ako shvate*

što radim), direktni fizički sadizam (*Uživam tjelesno ozlijeđivati ljude*) i posredni sadizam (*Volim gledati Youtube videe ljudi kako se tuku*). Direktni verbalni sadizam mjeri šest čestica, direktni fizički sadizam mjeri pet čestica, posredni sadizam mjeri sedam čestica te su još dodane tri neutralne čestice da bi se umanjio negativan ton skale (*Smatraju me dragom osobom*). Sudionici su označavali slaganje sa tvrdnjama na skali od 1 do 7 (1 - uopće se ne slažem, 7 - potpuno se slažem). Za potrebe ovog istraživanja skala je s engleskog prevedena na hrvatski te zatim opet na engleski od strane dva neovisna prevoditelja. Budući da je posljednji prijevod odgovarao prvotnim česticama na engleskom jeziku zadržan je hrvatski prijevod u obliku u kojem ga je napisao prevoditelj. Na taj način dobivena je finalna verzija skale (prilog 3).

Unutarnja pouzdanost za direktni verbalni sadizam iznosi $\alpha=.71$, za direktni fizički $\alpha=.71$, za posredni sadizam $\alpha=.75$, dok za cjelokupnu skalu iznosi $\alpha=.84$. Tablica sa faktorskim zasićenjima za pojedinu česticu nalazi se u prilogu 3.

Skala manipulativnih taktika (Butković i Bratko, 2007)

Skala manipulativnih taktika mjeri korištenje indirektnih taktika za prisiljavanje (*Durim se dok to ne napravi*), direktnih taktika (*Molim da to napravi*) te indirektnih taktika podilaženja (*Dam nešto kako bi to napravio/la*). Butković i Bratko (2007) konstruirali su ovu skalu na hrvatskom uzorku kombinirajući taktike iz tri istraživanja (Buss i sur., 1987; Schriesheim i Hinkin, 1990; Buss, 1992). Indirektne taktike za prisiljavanje mjeri deset čestica, direktne taktike mjeri sedam čestica dok indirektne taktike za podilaženje mjeri pet čestica. Sudionici su označavali vjerojatnost da će generalno koristiti pojedinu taktiku da bi prisilili nekoga da učini nešto za njih na skali od 1 do 7 (1 – nimalo vjerojatno, 7 – vrlo vjerojatno).

Unutarnja pouzdanost za direktne taktike iznosi $\alpha=.82$, za indirektne taktike prisiljavanja $\alpha=.87$, za indirektne taktike podilaženja $\alpha=.71$, dok za cjelokupnu skalu iznosi $\alpha=.88$.

Skala emocionalne empatije (Raboteg-Šarić, 2002)

Skala emocionalne empatije mjeri tendenciju emocionalnog reagiranja na tuđa emocionalna stanja. Skala sadrži 19 tvrdnji koje opisuju emocionalne doživljaje koji su sukladni emocionalnom stanju drugih te osjećaje simpatije prema onima koji su u nevolji (Raboteg-Šarić, 2002). Sudionici su označavali koliko se pojedina tvrdnja odnosi na njih na skali od 0 do 4 (0 - uopće se ne odnosi na mene, 4 – u potpunosti se odnosi na mene). Rezultati na skali formiraju se kao suma rezultata na svakoj pojedinoj čestici skale. Najveći

mogući rezultat je 76 bodova, a veći rezultat na skali znači veću tendenciju doživljavanja emocionalne empatije.

Unutarnja pouzdanost za cjelokupnu skalu iznosi $\alpha=.89$. Tablica sa faktorskim zasićenjima za pojedinu česticu nalazi se u prilogu 5.

Faux pas (Stone, Baron-Cohen i Knight, 1998).

Faux pas test mjeri kognitivnu teoriju uma. Mjeri sposobnost da se prepozna neka socijalna neugodnost (*faux pas*) koja podrazumijeva dva mentalna stanja, neznanje aktera priče da nije nešto trebao izgovoriti te neugodne emocije osobe s kojom je akter u interakciji. Originalni test se sastoji od deset kontrolnih priča u kojima se nije dogodio *faux pas* i deset *faux pas* priča. U ovom istraživanju korišteno je pet kontrolnih priča i pet *faux pas* priča. Za potrebe ovog istraživanja priče su prevedene s engleskog na hrvatski. Sve priče korištene u ovom istraživanju nalaze se u prilogu 6.

Primjer *faux pas* priče:

Ivana se preselila u novi stan. Otišla je u kupovinu te kupila nove zavjese za svoju spavaću sobu. Kad je završila s uređivanjem stana, njezina najbolja prijateljica Lana ju je posjetila. Ivana je provela Lanu kroz stan i pitala je; „kako ti se sviđa moja soba?“. „Te zavjese su užasne“ rekla je Lana. „Nadam se da ćeš nabaviti nove.“

1. Je li itko rekao nešto što nije trebao reći ili je rekao nešto nezgodno?
2. Tko je rekao nešto što nije trebao reći ili je rekao nešto nezgodno?
3. Zašto to nije trebao/la reći ili zašto je to nezgodno?
4. Zašto misliš da je to rekao/la?
5. Je li Lana znala tko je kupio zavjese?
6. Što misliš kako se Ivana osjećala?
7. U ovoj priči, što je Ivana upravo kupila?
8. Koliko dugo je Ivana živjela u ovom stanu?

Prva dva pitanja mjere detekciju *faux pas*. Treće pitanje mjeri prepoznavanje razloga neprimjerenosti. Četvrto pitanje mjeri prepoznavanje namjera aktera. Peto pitanje mjeri razumijevanje uvjerenja aktera. Šesto pitanje mjeri prepoznavanje emocija lika u priči.

Zadnja dva pitanja postavljena su da bi se kontroliralo da su sudionici razumjeli priču, svi sudionici su točno odgovorili na kontrolna pitanja.

Odgovori su bodovani prema shemi koju su uz priče priložili autori testa od strane autorice ovog istraživanja. Za svaki točan odgovor sudionici su dobili 1 bod. Za kontrolne priče odgovor na prvo pitanje koje je glasilo DA sudionici su za sve daljnje odgovore dobivali 0 bodova, osim za pitanje 5. i 6. jer iako nisu trebali dati odgovor na ta pitanja budući se nije dogodio *faux pas*, odgovori su indikativni za razumijevanje uvjerenja i emocionalnog stanja likova u pričama. Rezultat za svaki aspekt kognitivne teorije uma i ukupan rezultat izračunat je kao proporcija točnih odgovora. Unutarnja pouzdanost za cjelokupan test iznosi $\alpha=.83$.

Postupak

Upitnik je konstruiran u alatu PsyToolkit (Stoet, 2010; Stoet 2017). Sudionici su najprije rješavali pitanja vezana za sociodemografske podatke, a zatim ostale skale i Faux pas priče. Skala mračne trijade, CAST, Skala emocionalne empatije i Skala manipulativnih taktika činile su jedan blok, dok su Faux pas priče činile drugi blok. Blokovi su bili raspoređeni po slučaju. Skale i priče unutar blokova također su raspoređene po slučaju. Zadnje pitanje na koje su ispitanici odgovarali bilo je: *Imate li omiljenu Facebook grupu koje ste član u smislu da često pratite objave, objavljujete objave, komentirate i čitate komentare?* Pitanje je postavljeno kako bi se pokušali obuhvatiti članovi Facebook grupa u kojima se objavljuje nasilan sadržaj.

Rezultati

Faktorske analize provedene su u programu Mplus 6.12, dok je sva ostala statistička obrada provedena u programu Statistica 13. Iako distribucije na skalama i testu odstupaju od normalne, korišteni su parametrijski postupci budući da se indeksi asimetričnosti i spoljoštenosti nalaze u dozvoljenom rasponu (apsolutna vrijednost indeksa asimetričnosti manja od 3, a indeksa spljoštenosti manja od 8 (Kline, 2011)). Da bi se provjerile faktorske strukture multidimenzionalnih skala korištena je eksploratorno-konfirmatorna faktorska analiza budući da ona dopušta da korelacija između čestice i faktora kojemu ne pripada bude viša od nule, time se smanjuje šansa za nepravdane modifikacije modela te inflaciju korelacija među latentnim varijablama (Jones i Paulhus, 2014).

Provedena je eksploratorno-konfirmatorna faktorska analiza (ESEM) da bi se ispitala trofaktorska struktura skale Mračna trijada (SD3).

Tablica 1 Prikaz rezultata ESEM analize trofaktorske strukture skale Mračna trijada (SD3)
(N=252)

Trofaktorska struktura SD3	
χ^2/df	1.72
CFI	.86
SRMR	.05
RMSEA (90% CI)	.05 (.05, .06)

Kao što je vidljivo iz tablice 1, potvrđena je trofaktorska struktura skale Mračna trijada. Čestice subskala makijavelizma i narcizma pokazuju zadovoljavajuća zasićenja, a takvi nalazi razlikuju se od rezultata Kristofich-Ambruš i sur. (2013) i Jakšić (2017). Naime navedeni autori su dobili nulta zasićenja za pojedine čestice skale narcizma. Problematična nulta zasićenja u ovom istraživanju pronađena su za četiri čestice na skali psihopatije: *Izbjegavam opasne situacije; Nikad nisam imao/la problema sa zakonom; Uživam imati seks s osobama koje slabo poznajem i Reći ću bilo što kako bih dobio/la ono što želim*, što se razlikuje od rezultata koje navodi Jakšić (2017). Naime, u njegovom istraživanju su dobivena zadovoljavajuća zasićenja na svim česticama skale psihopatije. Navedene čestice neće biti izbačene iz daljnjih analiza budući da za to ne postoji konceptualno uporište. Jedno od mogućih objašnjenja za ovakav nalaz jest činjenica da je od navedenih crta

ličnosti psihopatija najviše povezana sa impulzivnošću (Paulhus, 2014), a cjelokupan upitnik ovog istraživanja sadrži oko 170 čestica, što se definitivno odrazilo na veliko osipanje (oko 2/3 sudionika nije riješilo upitnik do kraja), moguće je da su oni impulzivniji češće odustajali od rješavanja upitnika do kraja, a time je iz uzorka potencijalno izuzet i određeni broj pojedinaca koji imaju izraženiju psihopatiju. Tablica sa faktorskim zasićenjima za pojedinu česticu nalazi se u prilogu 2.

Provedena je eksploratorno-konfirmatorna faktorska analiza (ESEM) da bi se ispitala trofaktorska struktura skale CAST.

Tablica 2 Prikaz rezultata ESEM analize trofaktorske strukture skale CAST (N=252)

Trofaktorska struktura CAST-a	
χ^2/df	1.9
CFI	.93
SRMR	.04
RMSEA (90% CI)	.06 (.05, .07)

Iz parametara u tablici 2 vidljivo je da postoji trofaktorska struktura CAST skale. Iako dvije čestice imaju zasićenja od 0.2 (*Nikad ne bih namjerno nekog ponizio/la* i *Previše je nasilja u sportu*) ta zasićenja su značajna na razini od $p < .01$ pa će se stoga u daljnoj analizi koristiti sve čestice. Tablica sa faktorskim zasićenjima za pojedinu česticu nalazi se u prilogu 3.

Provedena je eksploratorno-konfirmatorna faktorska analiza (ESEM) da bi se ispitala trofaktorska struktura Skale manipulativnih taktika.

Tablica 3 Prikaz rezultata ESEM analize trofaktorske strukture Skale manipulativnih taktika (N=252)

Trofaktorska struktura Skale manipulativnih taktika	
χ^2/df	2
CFI	.92
SRMR	.04

Parametri iz tablice 3 ukazuju na to da postoji trofaktorska struktura Skale manipulativnih taktika. Jedina čestica koja ima zasićenje manje od 0.2 je: *Ponizim se kako bi to napravio/la*. Moguće da je ovo nisko zasićenje rezultat činjenice da su autori Butković i Bratko (2007) ispitivali manipulativne taktike u obiteljskim odnosima, stoga navedena čestica ima više smisla u tom kontekstu. U ovom istraživanju sudionici su trebali procijeniti generalno koliko je vjerojatno da bi koristili ovu taktiku na bilo kome te je možda teško zamisliti korištenje te taktike van navođenja specifičnog odnosa. Iz ovog razloga čestica se neće izbacivati iz daljnjih analiza. Tablica sa faktorskim zasićenjima za pojedinu česticu nalazi se u prilogu 4.

Kako bi se utvrdila faktorska struktura Skale emocionalne empatije provedena je konfirmatorna faktorska analiza. Pretpostavljeno je da postoji jedan faktor emocionalne empatije.

Tablica 4 Prikaz rezulta konfirmatorne faktorske analize jednofaktorske strukture Skale emocionalne empatije (N=252)

	Jednofaktorska struktura Skale emocionalne empatije
χ^2/df	2.2
CFI	.89
SRMR	.06
RMSEA (90% CI)	.07 (.06, .08)

Parametri iz tablice 3 ukazuju na zadovoljavajuće slaganje modela s podacima, sve čestice imaju zasićenje veće od 0.3. Tablica sa faktorskim zasićenjima za pojedinu česticu nalazi se u prilogu 5.

Tablica 5 Deskriptivni podaci za sve varijable mjerene u ovom istraživanju (N=252)

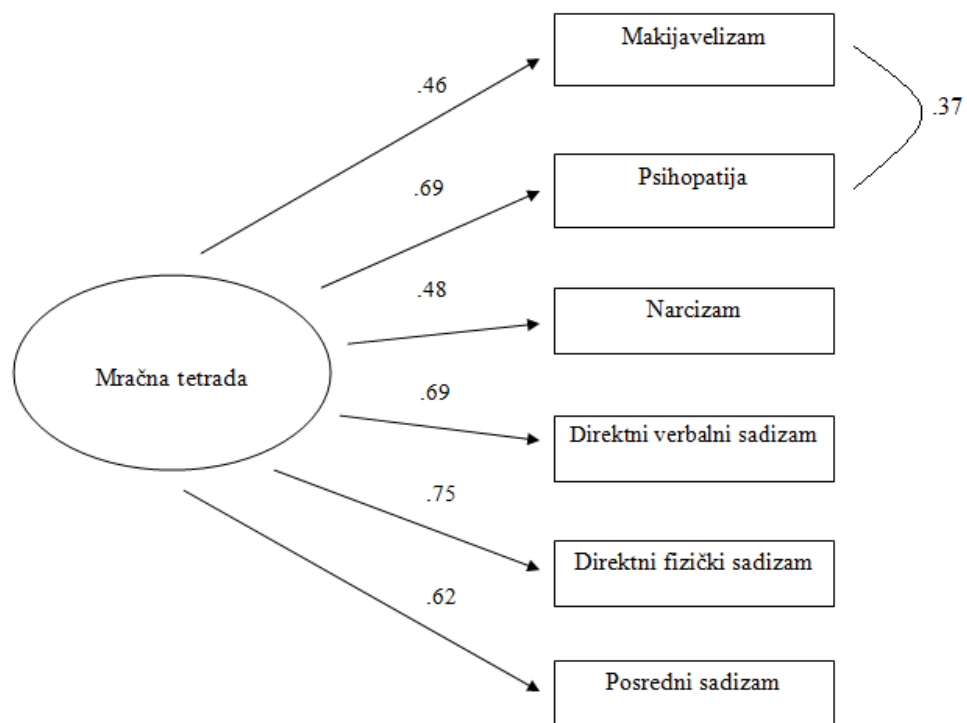
	Broj čestica	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>SI</i>	<i>KI</i>	Min	Max	α
Makijavelizam	9	4.01	0.99	0.10	-0.13	1.44	6.78	.74
Narcizam	9	3.37	0.97	0.11	0.22	1	6.22	.71
Psihopatija	9	2.56	0.9	0.71	0.43	1	5.89	.69
Mračna trijda	27	3.31	0.74	0.70	0.8	1.81	6.22	.83
Direktni verbalni sadizam	6	2.51	1.13	0.77	0.04	1	6.5	.71
Direktni fizički sadizam	5	1.48	0.74	2.30	6.6	1	5.6	.71
Posredni sadizam	7	2.02	0.93	1.62	2.93	1	5.88	.75
CAST	18	2.03	0.77	1.24	1.59	1	5.17	.84
Direktne manipulativne taktike	7	4.91	1.31	-0.73	0.26	1	7	.82
Indirektne manipulativne taktike	10	2.72	1.21	0.61	-0.31	1	6.4	.87
Manipulativne taktike podilaženja	5	2.33	1.11	0.69	-0.24	1	5.8	.71
Manipulativne taktike ukupno	22	3.33	0.95	-0.11	-0.19	1	5.91	.88
Afektivna empatija	19	57.29	9.93	-0.75	0.88	16	76	.89
Detekcija <i>faux pas</i>	20	0.79	0.15	-0.45	-0.57	0.4	1	.74
Razumijevanje neprimjerenosti	10	0.78	0.15	-0.44	-0.44	0.3	1	.48
Razumijevanje namjere	10	0.68	0.14	0.01	-0.63	0.3	1	.45
Razumijevanje uvjerenja	10	0.78	0.15	-0.31	-0.81	0.5	1	.53
Razumijevanje emocija	10	0.78	0.15	-0.41	-0.67	0.4	1	.47
<i>Faux pas</i> ukupno	60	0.76	0.14	-0.34	-0.67	0.42	1	.91

Legenda: *SI*-indeks asimetričnosti; *KI*-indeks spljoštenosti

Da bi se odgovorilo na prvi problem provedena je konfirmatorna faktorska analiza na subskalama crta mračne tetrade.

Tablica 6 Rezultati konfirmatorne faktorske analize mračne tetrade (N=250)

Faktorska struktura Mračne tetrade	
χ^2/df	2.47
<i>CFI</i>	.97
<i>SRMR</i>	.04
<i>RMSEA (90% CI)</i>	.08 (.03, .12)

Slika 1 Prikaz konfirmatorne faktorske analize konstrukta mračna tetrada

Pokazalo se da doista postoji jedan faktor nadređen crtama ličnosti makijavelizma, narcizma, psihopatije i sadizma. Model koji je najbolje odgovorao podacima je onaj prema kojem postoji jedan nadređeni faktor mračnim crtama ličnosti, pod uvjetom da se uvede korelacija psihopatije i makijavelizma.

Tablica 7 Korelacije između rezultata crta mračne tetrade (Pearsonova korelacija, $p < .01$, $N=252$)

	1	2	3	4	5	6	7	8
1 Makijavelizam	-							
2 Narcizam	.27	-						
3 Psihopatija	.55	.44	-					
4 Mračna trijda	.78	.73	.84	-				
5 Direktni verbalni sadizam	.31	.30	.48	.46	-			
6 Direktni fizički sadizam	.34	.38	.49	.51	.51	-		
7 Posredni sadizam	.26	.18	.41	.35	.47	.50	-	
8 CAST	.36	.33	.56	.53	.84	.75	.83	-

Sve crte mračne tetrade su međusobno pozitivno povezane na razini statističke značajnosti od $p < .01$.

Tablica 8 Korelacije između rezultata crta mračne tetrade i afektivne empatije te kognitivne teorije uma (Pearsonova korelacija, $N=250$)

	Afektivna empatija	Detekcija <i>Faux pas</i>	Razumijevanje neprimjerenosti	Razumijevanje namjere	Razumijevanje uvjerenja	Razumijevanje emocija	<i>Faux pas</i> Ukupno
Makijavelizam	-.17**	-.13*	-.14*	-.13*	-.07	-.15*	-.13*
Narcizam	-.11	-.07	-.07	-.05	-.03	-.07	-.06
Psihopatija	-.29**	-.18**	-.19**	-.14*	-.14*	-.20**	-.18**
Mračna trijda	-.24**	-.16*	-.17**	-.13*	-.10	-.18**	-.16*
Direktni verbalni sadizam	-.31**	-.10	-.10	-.09	-.07	-.09	-.09
Direktni fizički sadizam	-.32**	-.14*	-.15*	-.11	-.07	-.16*	-.14*
Posredni sadizam	-.31**	-.14*	-.15*	-.13*	-.16*	-.14*	-.15*
CAST	-.38**	-.15*	-.16*	-.14*	-.13*	-.15*	-.15*

* $p < .05$ ** $p < .01$

Sve crte mračne tetrade osim narcizma negativno su povezane sa afektivnom empatijom i kognitivnom teorijom uma. Direktni verbalni sadizam također nije povezan sa teorijom uma.

Da bi se odgovorilo na treći problem provedena je hijerarhijska regresijska analiza sa makijavelizmom, psihopatijom i sadizmom (direktni verbalni, direktni fizički i posredni sadizam) kao prediktorima i afektivnom empatijom te kognitivnom teorijom uma kao kriterijem.

Tablica 9 Rezultati hijerarhijske regresijske analize sa makijavelizmom, psihopatijom i sadizmom (direktni verbalni, direktni fizički i posredni sadizam) kao prediktorima i afektivnom empatijom kao kriterijem

Afektivna empatija			
	1. Korak	2. korak	
	β	β	r_{sp}
Makijavelizam	-.01	.02	.01
Psihopatija	-.28*	-.11	-.08
Direktni verbalni sadizam		-.13	-.10
Direktni fizički sadizam		-.14	-.10
Posredni sadizam		-.14	-.11
	R=.29 Rc ² =.077 F(2, 249)=11.48, p<.01	R=.4 Rc ² =.14 ΔR^2 =.07 F(5, 246)=9.25, p<.01	

* $p < .01$

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent, r_{sp} – koeficijent semiparcijalne korelacije, R – koeficijent multiple korelacije, Rc² - korigirani koeficijent multiple determinacije, ΔR^2 - promjena u proporciji objašnjene varijance nakon uvođenja novog bloka varijabli

U prvom koraku kao prediktori su korišteni makijavelizam i psihopatija, ali se pokazalo da je samo psihopatija statistički značajan prediktor ($\beta = -.28$, $p < .01$) pri čemu je objašnjeno 7.7% varijance afektivne empatije. U drugom koraku uvedeni su direktni verbalni sadizam, direktni fizički sadizam te posredni sadizam kao prediktori te se pokazalo da nijedna od tih varijabli nije statistički značajan prediktor afektivne empatije ($\beta = -.13$, $\beta = -.14$, $\beta = -.14$,

$p > .05$). Također, uvođenjem navedenih varijabli psihopatija prestaje biti statistički značajan prediktor ($\beta = -.11$, $p > .05$). Sveukupno je objašnjeno 14% varijance afektivne empatije.

Tablica 10 Rezultati hijerarhijske regresijske analize sa makijavelizmom, psihopatijom i sadizmom (direktni fizički i posredni sadizam) kao prediktorima i kognitivnom teorijom uma kao kriterijem

Kognitivna teorija uma			
	1. Korak	2. korak	
	β	B	r_{sp}
Makijavelizam	.02	.03	.03
Psihopatija	-.19*	-.14	-.12
Direktni fizički sadizam		-.03	-.03
Posredni sadizam		-.08	-.07
	R=.18 Rc ² =.025 F(2, 249)=4.23, p<.05	R=.2 Rc ² =.025 ΔR^2 =.01 F(4, 247)=2.63, p<.05	

* $p < .01$

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent, r_{sp} – koeficijent semiparcijalne korelacije, R – koeficijent multiple korelacije, Rc² - korigirani koeficijent multiple determinacije, ΔR^2 - promjena u proporciji objašnjene varijance nakon uvođenja novog bloka varijabli

U prvom koraku kao prediktori su korišteni makijavelizam i psihopatija, ali se pokazalo da je samo psihopatija statistički značajan prediktor ($\beta = -.19$, $p < .01$) pri čemu je objašnjeno samo 2.5% varijance kognitivne teorije uma. U drugom koraku uvedeni su direktni fizički i posredni sadizam kao prediktori te se pokazalo da nijedna od tih varijabli nije statistički značajan prediktor kognitivne teorije uma ($\beta = -.03$, $\beta = -.08$, $p > .05$). Također, uvođenjem navedenih varijabli psihopatija prestaje biti statistički značajan prediktor ($\beta = -.14$, $p > .05$). Sveukupno nije došlo do porasta objašnjene varijance kognitivne teorije uma.

Tablica 11 Korelacije između rezultata crta mračne tetrade i korištenja manipulativnih taktika (Pearsonova korelacija, N=252)

	Direktne manipulativne taktike	Indirektne manipulativne taktike	Manipulativne taktike podilaženja	Manipulativne taktike ukupno
Makijavelizam	.06	.27**	.13*	.22**
Narcizam	.17**	.11	.05	.15*
Psihopatija	-.02	.28**	.12	.19**
Mračna trijda	.09	.28**	.13*	.24**
Direktni verbalni sadizam	.08	.26**	.14*	.22**
Direktni fizički sadizam	.11	.27**	.23**	.27**
Posredni sadizam	-.06	-.01	.13*	-.00
CAST	.04	.19**	.19**	.18**

* $p < .05$ ** $p < .01$

Sve crte mračne tetrade pozitivno su povezane sa korištenjem manipulativnih taktika osim posrednog sadizma. Makijavelizam je povezan sa indirektnim manipulativnim taktikama i taktikama podilaženja. Narcizam je povezan sa direktnim manipulativnim taktikama. Psihopatija je povezana sa indirektnim manipulativnim taktikama, dok je sadizam povezan s indirektnim manipulativnim taktikama i taktikama podilaženja.

Tablica 12 Korelacije između rezultata korištenja manipulativnih taktika, afektivne empatije i kognitivne teorije uma (Pearsonova korelacija, N=252)

	1	2	3	4	5	6
1 Direktne manipulativne taktike	-					
2 Indirektne manipulativne taktike	.41*	-				
3 Manipulativne taktike podilaženja	.28*	.38*	-			
4 Manipulativne taktike ukupno	.76*	.87*	.61*	-		
5 Afektivna empatija	.24*	-.01	-.06	.08	-	
6 <i>Faux pas</i> Ukupno	.05	-.07	-.08	-.04	.13	-

$p < .01$

Ne postoji statistički značajna povezanost između korištenja manipulativnih taktika i afektivne empatije te kognitivne teorije uma. Također, nije pronađena statistički značajna povezanost između afektivne empatije i kognitivne teorije uma.

Da bi se odgovorilo na četvrti problem provedena je hijerarhijska regresijska analiza sa makijavelizmom, narcizmom, psihopatijom te sadizmom (direktni verbalni, direktni fizički i posredni sadizam) kao prediktorima i manipulativnim taktikama kao kriterijem.

Tablica 13 Rezultati hijerarhijske regresijske analize sa makijavelizmom, narcizmom, psihopatijom te sadizmom (direktni verbalni, direktni fizički i posredni sadizam) kao prediktorima i manipulativnim taktikama kao kriterijem

Korištenje manipulativnih taktika			
	1. korak	2. korak	
	β	β	r_{sp}
Makijavelizam	.17*	.15*	.12*
Narcizam	.08	.01	.01
Psihopatija	.06	-.00	-.00
Direktni verbalni sadizam		.16*	.12*
Direktni fizički sadizam		.26**	.19**
Posredni sadizam		-.24**	-.20**
	R=.25 Rc ² =.05 F(3, 248)=5.19, p<.01	R=.37 Rc ² =.12 ΔR^2 =.08 F(6, 245)=6.5, p<.01	

* $p < .05$ ** $p < .01$

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent, r_{sp} – koeficijent semiparcijalne korelacije, R – koeficijent multiple korelacije, Rc² - korigirani koeficijent multiple determinacije, ΔR^2 - promjena u proporciji objašnjene varijance nakon uvođenja novog bloka varijabli

U prvom koraku kao prediktori su korišteni makijavelizam, narcizam i psihopatija, ali se pokazalo da je samo makijavelizam statistički značajan prediktor ($\beta=.17$, $p<.05$) pri čemu je objašnjeno 5% varijance korištenja manipulativnih taktika. U drugom koraku uvedeni su direktni verbalni sadizam, direktni fizički sadizam te posredni sadizam kao prediktori te se pokazalo da su sve tri varijable statistički značajni prediktori korištenja manipulativnih

taktika ($\beta=.16, p<.05$; $\beta=.26, \beta=-.24, p<.01$) kojima se objasnilo dodatnih 8% varijance. Sveukupno je objašnjeno 12% varijance korištenja manipulativnih taktika.

Rasprava

Paulhus i Williams (2002) skovali su pojam mračna trijada da bi povezali makijavelizam, subkliničku psihopatiju i subklinički narcizam koji su se pokazivali u korelaciji međusobno, ali i ukazivali na sličan smjer što se tiče agresivnog ponašanja i manipulacije u interpersonalnim odnosima. Kroz zadnjih 15 godina proveden je velik broj istraživanja koja su povezala ove crte ličnosti sa drugim modelima ličnosti (Paulhus i Williams, 2002; Jakobwitz i Egan, 2006; Vernon i sur., 2008; Lee i sur., 2012; Muris, Meesters i Timmermans, 2013; Međedović i Petrović, 2015; Book i sur., 2016; Pilch i Górnik-Durose, 2016; Međedović, 2017; Plouffe, Saklofske i Smith, 2017) agresijom (Reidy, Foster i Zeichner, 2010; Baughman i sur., 2012; Buckels, Jones i Paulhus, 2013; Muris, Meesters i Timmermans, 2013; Chabrol i sur., 2015; Greitemeyer, 2015; Pfattheicher i Schindler, 2015; Barlett, 2016; Russell i King, 2016; Paulhus, Curtis i Jones, 2018), manipulacijom (Jonason, Slomski i Partyka, 2012; Jonason i Webster, 2012; Jonason i sur., 2014; Nagler i sur., 2014), brzom životnom strategijom (Jonason i sur., 2009; Jonason i Kavanagh, 2010; Jonason i sur., 2012; Jonason, Luevano i Adams, 2012; Jonason i Schmitt, 2012; Baughman i sur., 2014; Tsoukas i March, 2018) smanjenom empatijom (Petrides i sur., 2011; Wai i Tiliopoulos, 2012; Vonk i suradnici, 2015; Plouffe i sur., 2017; Pajević i sur., 2018), impulzivnosti (Jonason i Tost, 2010; Jones i Paulhus, 2011b; Paulhus, 2014) konzervativnom autoritarnom političkom orijentacijom (Hodson, Hogg i MacInnis, 2009; Arvan, 2013a; Arvan, 2013b; Duspara i Greitemeyer, 2017) itd. Uskoro se pokazalo da svakodnevni sadizam kao crta ličnosti korelira sa makijavelizmom, psihopatijom i narcizmom, te se rodila ideja o konceptu mračne tetrade (Buckels, Jones i Paulhus, 2013; Chabrol i sur. 2015; Međedović i Petrović, 2015; Book i sur., 2016; Chabrol, Bouvet i Goutaudier, 2017, Plouffe, Saklofske i Smith, 2017).

Cilj ovog istraživanja bio je dvojak, ispitali su se faktorske strukture Skale mračne trijade (*SD3*), Skale sadizma (*CAST*), Skale manipulativnih taktika i Skale emocionalne empatije te se ispitaio odnos mračne tetrade, afektivne empatije, kognitivne teorije uma te manipulativnih taktika. Vidljivo iz tablica 1. do 4. sve skale unatoč nekim odstupanjima pokazuju pretpostavljene faktorske strukture stoga je prva hipoteza potvrđena. Problematična nulta zasićenja pronađena za četiri čestice na subskali psihopatije kao što je

prethodno spomenuto vjerojatno su vezana za sam uzorak. Od mjerenih crta ličnosti psihopatija je najviše povezana sa impulzivnošću (Paulhus, 2014) stoga moguće je da su oni impulzivniji češće odustajali od rješavanja upitnika do kraja, a time je iz uzorka potencijalno izuzet i određeni broj pojedinaca koji imaju izraženiju psihopatiju. Ipak se cjelokupan upitnik ovog istraživanja sastojao od oko 170 čestica, što se definitivno odrazilo na veliko osipanje (oko 2/3 sudionika nije riješilo upitnik do kraja). Drugi istraživači iz Hrvatske nisu imali problematična zasićenja na skali psihopatije (Kristofich-Ambruš i sur., 2013; Jakšić, 2017). Sve čestice su korištene u daljnjim analizama budući da izbacivanje problematičnih čestica nema konceptualno uporište te nije dovelo do promjene u pouzadnosti skale. Što se tiče skale sadizma dvije čestice imaju zasićenja od 0.2 (*Nikad ne bih namjerno nekog ponizio/la* i *Previše je nasilja u sportu*), ali ipak nisu izbačene budući da zato ne postoji konceptualno uporište te su zasićenja značajna na razini od $p < .01$. Budući da je ova skala po prvi put korištena na hrvatskom uzorku potrebno je provesti više istraživanja kako bi se provjerila struktura, ali i valjanost navedene skale. Ipak se zasad pokazala obećavajućom za mjerenje sadističkih tendencija. Skala manipulativnih taktika također ima trofaktorsku strukturu, ali je jedina čestica imala zasićenje manje od 0.2 - *Ponizim se kako bi to napravio/la*. Budući da su autori Butković i Bratko (2007) ispitivali manipulativne taktike u obiteljskim odnosima navedena je čestica ima više smisla u tom kontekstu. U ovom istraživanju sudionici su trebali procijeniti generalno koliko je vjerojatno da bi koristili ovu taktiku na bilo kome te je možda teško zamisliti korištenje te taktike van navođenja specifičnog odnosa. Stoga se predlaže da u daljnjim istraživanjima bude specificiran odnos u kojem bi se koristile navedene manipulativne taktike. Skala emocionalne empatije također ima jednofaktorsku strukturu (tablica 4) te sve čestice imaju zasićenje veće od 0.3.

Mnogi istraživači su pronašli jedan nadređeni faktor ovim crtama ličnosti (Buckels, Jones i Paulhus, 2013; Međedović i Petrović, 2015; Book i sur., 2016; Plouffe, Saklofske i Smith, 2017), a to je slučaj i u ovom istraživanju. Rezultati (tablica 7) pokazuju da postoji povezanost među navedenim crtama ličnosti te da postoji jedan nadređeni faktor svakodnevnom sadizmu, narcizmu, psihopatiji i makijavelizmu (tablica 6, slika 1). Time je potvrđena druga hipoteza. Izgleda da postoji neka srž koju ove crte ličnosti dijele kao što su sebičnost, bešćutnost, smanjena empatija i manipulativnost.

Makijavelizam, psihopatija i sadizam negativno su povezani i sa afektivnom empatijom i sa kognitivnom teorijom uma. Čini se da ti pojedinci imaju smanjen doživljaj tuđih

afektivnih stanja, ali i lošiji uvid u tuđa mentalna stanja (tablica 8). Narcizam s druge strane ne pokazuje takve deficite. Time je potvrđena i treća hipoteza. Mnoga istraživanja pokazala su rezultate koji idu u ovome smjeru (Petrides i sur., 2011; Wai i Tiliopoulos, 2012; Vonk i suradnici, 2015; Plouffe i sur., 2017; Pajević i sur., 2018). Crte mračne tetrade doista imaju smanjenu empatiju što im potencijalno pomaže u dobivanju onoga što žele, bez obzira na potrebe i emocije drugih pojedinaca. Prijašnja istraživanja su pokazala daje narcizam negativno povezan sa emocionalnom empatijom, ali ne i kognitivnom empatijom (Jonason i Krause, 2013; Pajević i sur., 2018) dok u ovom istraživanju narcizam nije povezan ni s afektivnom empatijom niti s kognitivnom teorijom uma. Nepostojanje deficita empatije u ovom slučaju dovodi u pitanje nedostatak empatije kao sržne karakteristike narcizma u kontekstu koncepta mračne tetrade. S druge strane moguće je da je narcizam kao najsocijalnija od crta mračne tetrade povezan sa razumijevanjem emocionalnih i mentalnih stanja, ali ne i s povećanom brigom za druge, odnosno, iako narcisi razumiju tuđe emocije nisu osjetljivi na njih ukoliko trebaju postići svoj cilj, te stoga bešćutno ponašanje nije onemogućeno uslijed razumijevanja potreba drugih pojedinaca. Hijerarhijska regresijska analiza sa makijavelizmom, psihopatijom i sadizmom kao prediktorima te afektivnom empatijom i kognitivnom teorijom uma kao kriterijima pokazuje da navedene crte ličnosti same po sebi nisu statistički značajni prediktori afektivne empatije niti kognitivne teorije uma, dok u kombinaciji objašnjavaju 14% varijance afektivne empatije, ali samo 2,5% kognitivne teorije uma (tablica 9 i 10). U prvom koraku hijerarhijske regresijske analize psihopatija je statistički značajan prediktor afektivne empatije i kognitivne teorije uma, ali kad se u analizu uvede sadizam prestaje biti statistički značajan prediktor. Kako je psihopatija od mračnih crta ličnosti najviše povezana sa nedostatkom empatije (Petrides i sur., 2011; Wai i Tiliopoulos, 2012; Vonk i suradnici, 2015; Plouffe i sur., 2017; Pajević i sur., 2018) ovaj nalaz moguće je objasniti činjenicom da postoji povezanost psihopatije i svih faceta sadizma (tablica 7) stoga je to moglo utjecati na gubljenje prediktivne vrijednosti psihopatije u ovom istraživanju. Potrebno je istaknuti da kombinacija navedenih crta ličnosti objašnjava samo 2,5% varijance kognitivne teorije uma, te općenito postojanje niskih negativnih korelacija među navedenim konstruktima. Postavlja se pitanje radi li se o stvarno niskoj povezanosti ili su navedeni rezultati posljedica same neprimjerenosti mjere kognitivne teorije uma. Naime, općenito mjere teorije uma imaju upitne psihometrijske karakteristike. Barać (2015) u svom istraživanju raspravlja o problematici psihometrijske neprimjerenosti mjera teorije uma te navodi rezultate svoga istraživanja koja ukazuju da se mjere kao što su RMET (Baron-Cohen i

sur., 2001) i Short Story Task (Dodell-Feder i sur., 2013) razlikuju od svojih originalnih verzija. Vezu psihopatije, pa tako i ostalih mračnih crta ličnosti i kognitivne teorije uma potrebno je detaljnije ispitati u daljnjim istraživanjima.

Što se tiče drugog sržnog obilježja crta mračne tetrade, pokazalo se da su sve crte mračne tetrade pozitivno povezane sa korištenjem manipulativnih taktika (tablica 11). Makijavelizam je povezan sa indirektnim manipulativnim taktikama i taktikama podilaženja što potencijalno odražava strateški stav ove crte ličnosti. Narcizam je povezan sa direktnim manipulativnim taktikama. Jedna od karakteristika narcizma jest osjećaj da su iznad drugih, pa je stoga moguće da narcisi ne gube vrijeme na podilaženje i indirektno manipuliranje već asertivno izražavaju svoje potrebe. Psihopatija je povezana sa indirektnim manipulativnim taktikama. Indirektne taktike podrazumijevaju tvrdnje kao što su: *Vičem kako bi to napravio/la; Prijetim s nečim ako to ne napravi; Verbalno izrazim svoju ljutnju*. Ovdje je vidljivo kako su navedene tvrdnje otvoreno agresivne i prisilne, stoga je to mogući razlog pronađene veze psihopatije indirektnih taktika manipulacije. Sadizam je povezan s indirektnim manipulativnim taktikama i taktikama podilaženja. Hijerarhijska regresijska analiza (tablica 13) je pokazala da su samo makijavelizam i sadizam značajni prediktori korištenja manipulativnih taktika. Sadizam nije bio istraživan u ovom kontekstu i ovaj nalaz dodatno pridružuje sadizam mračnoj trijadi, odnosno jednom od sržnih obilježja, a to je manipulativnost. Prema tome je treća hipoteza djelomično potvrđena. Iznenadujuće, narcizam i psihopatija nisu značajni prediktori korištenja manipulativnih taktika. Gubitak prediktivne vrijednosti psihopatije i u ovom slučaju može se pripisati već navedenoj povezanosti s konstruktom sadizma. Narcizam je povezan sa korištenjem direktnih, ali ne i ostalih taktika manipulacije koje su korištene u ovom istraživanju. Jonason, Slomski i Partyka (2012) pronašli su da su narcisi skloniji korištenju mekših taktika kao što su: bivanje timskim igračem, šarm, izgled, šale, kompromisi, razmjena usluga, obećanje nagrade, ostavljanje pozitivnog dojma na drugu osobu, sklapanje saveza i davanje komplimenata, navedene taktike nisu bile uključene u ovo istraživanje. Moguće je da je to razlog činjenice da se narcizam nije pokazao kao značajan prediktor korištenja manipulativnih taktika u ovom istraživanju, jednostavno nisu pokriven taktike kojima je narcizam skloniji.

Još uvijek se postavlja pitanje same uspješnosti manipulacije. Ne postoji povezanost korištenja manipulativnih taktika sa afektivnom empatijom i kognitivnom teorijom uma (tablica 11). Očekivali bi da uspješni manipulatori mogu „ući u glave drugih“, ali moguće

je da se tu onda radi o mnogo finijim manipulativnim taktikama nego ovim poprilično generalnim i otvorenim. Jonason i Webster (2012) navode kako mračne crte ličnosti imaju protejski pristup u upravljanju socijalnim odnosima, odnosno pronašli su pozitivnu vezu mračnih crta ličnosti i većine manipulativnih taktika koje su koristili u svom istraživanju (asertivnost, šarm, tretman šutnjom, recipročnost, degradacija, socijalna usporedba, materijalno potkupljivanje i zavodjenje) neovisno o kojem interpersonalnom odnosu se radilo (član obitelji, istospolni prijatelj, prijatelj drugog spola, stranac). Posjedovanje više taktika u svome arsenalu smanjuje šansu da drugi detektiraju manipulaciju, s tim da te taktike primjenjuju nediskriminativno s aspekta vrste interpersonalnih odnosa. Esperger i Bereczkei (2011) istraživale su makijavelizam i procjenu mentalnih stanja drugih pojedinaca, ali ne kao sposobnost već kao vrstu motivacije. Postoje razlike među pojedincima u motivaciji da se procijene tuđa mentalna stanja, tzv. spontana mentalizacija. Pokazalo se da osobe s izraženim makijavelizmom češće koriste spontanu mentalizaciju da bi pretpostavili tuđa mentalna stanja i sukladno tome djelovali na druge, neovisno o tome koliko su sposobni procijeniti mentalna stanja drugih pojedinaca. Moguće je proširiti ovo objašnjenje i na druge crte mračne tetrade. Dakle, moguće je da su crte mračne tetrade povezane sa motivacijom da se procijene tuđa mentalna stanja, a to u kombinaciji sa širokim dijapazonom manipulativnih taktika može pridonositi uspješnosti manipulacije.

Budući da je *online trolanje* jedna vrsta agresije koja je u srži mračnih crta ličnosti, posebno sadizma i psihopatije (Buckels, Trapnell i Paulhus, 2014; Pabian, De Backer i Vandebosch, 2015; Cracker i March, 2016; van Geel, Goemans, Toprak, Vedder, 2016; Buckels i sur., 2018), u ovom istraživanju se pokušalo doći do ispitanika koji su članovi *Facebook* grupe TO LUTKO. Naime, navedena grupa služi za objavljivanje morbidnih, nasilnih i degutantnih sadržaja - od (seksualnog) zlostavljanja životinja, silovanja, nasilne pornografije do generalnog ismijavanja pojedinaca koji su iz nekog razloga (ne svojom voljom) postali *viralni*. Originalna grupa, dok nije bila ugašena od strane Facebooka, imala je 200 000 (dvjesto tisuća!) članova sa cijelog Balkana te preko 100 objava dnevno, s tim da je svaka objava popraćena *trolovskim* komentarima. Link na istraživanje nekoliko puta je bio objavljen u toj grupi u nadi da će dovoljan broj sudionika odgovoriti na zadnje pitanje upitnika: *Imate li omiljenu Facebook grupu koje ste član u smislu da često pratite objave, objavljujete objave, komentirate i čitate komentare?* s odgovorom da im je to najdraža grupa. Nažalost, u samom uzorku nije se našao dovoljno velik broj sudionika koji su odgovorili na to pitanje da bi se moglo uspoređivati navedene pojedince sa pojedincima

koji su navodili neke druge *Facebook* grupe. Očekivalo se da će sadizam i psihopatija biti najviše povezani sa *online trolanjem*.

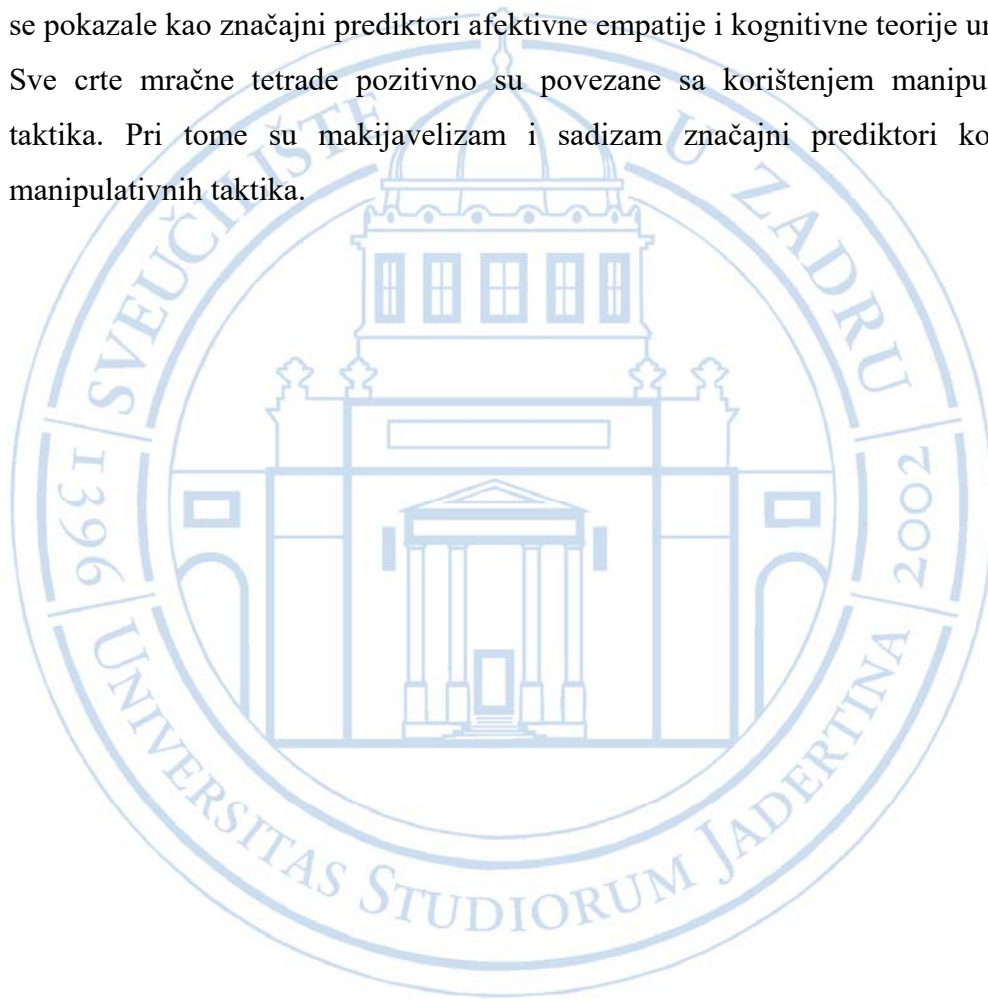
Agresija se može istraživati na internetu, a sam pristup nije invazivan, odnosno promatranje ponašanja može biti jednostavnije nego u stvarnosti. Iako to nije pošlo za rukom autorici ovoga rada, neka bude povod drugim istraživačima da se pozabave ovim pitanjem sa još kreativnijim pristupom, koji neće samo preko upitnika ispitivati *trolerske* tendencije, već će kao varijablu koristiti stvarno ponašanje.

Prednost ovog istraživanja je ta što su obuhvaćena dva aspekta empatije te je po prvi put sadizam doveden u vezu sa manipulativnim taktikama, s tim da je tu vezu potrebno dodatno pojasniti u nadolazećim istraživanjima.

Jedan od nedostataka ovog istraživanja je dužina samog upitnika što se odrazilo na veliko osipanje ispitanika. Nadalje, samo osipanje možda je indikativno za nepokrivanje šireg broja sudionika koji imaju izraženu psihopatiju što se odrazilo na sama nulta faktorska zasićenja na korištenoj skali. Budući da je ovo izrazito selekcioniran uzorak rezultate treba prihvatiti sa dozom sumnje. Također, što se tiče testa *Faux Pas*, u obliku u kojem postoji i zbog načina na koji se boduje nije bilo moguće provesti konfirmatornu faktorsku analizu. Stoga su psihometrijske karakteristike ovog testa upitne, a time i generalizacija rezultata ovog istraživanja. No, kao što je navedeno prije, ovo je problem s mnogim testovima teorije uma, pogotovo što su možda i korisni pri usporedbi opće populacije i pojedinaca sa određenim sindromima i demencijama (Yirmiya i sur., 1998; Gregory i sur., 2002), ali pitanje je mogu li izmjeriti fine razlike koje postoje među pojedincima u općoj populaciji.

Zaključci

1. Skala mračne trijade (*SD3*), Skala sadizma (*CAST*), Skala manipulativnih taktika i Skala emocionalne empatije imaju zadovoljavajuće faktorske strukture.
2. Pronađen je nadređeni faktor narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i sadizmu tzv. Mračna tetrađa.
3. Sve crte mračne tetrađe, osim narcizma, negativno su povezane sa afektivnom empatijom i kognitivnom teorijom uma. Ne postoji veza između narcizma i afektivne empatije te kognitivne teorije uma. Pojedinačne mračne crte ličnosti nisu se pokazale kao značajni prediktori afektivne empatije i kognitivne teorije uma.
4. Sve crte mračne tetrađe pozitivno su povezane sa korištenjem manipulativnih taktika. Pri tome su makijavelizam i sadizam značajni prediktori korištenja manipulativnih taktika.

Literatura

- Ali, F. i Chamorro-Premuzic, T. (2010). Investigating Theory of Mind deficits in nonclinical psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 49(3), 169-174.
- American Psychiatric Association (1987). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3. izdanje). Washington, DC: Author.
- Arefi, M. (2010). Present of a causal model for social function based on theory of mind with mediating of Machiavellian beliefs and hot empathy. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 694–697.
- Arvan, M. (2013a). Bad News for conservatives? moral judgments and the Dark Triad personality traits. *Neuroethics*, 6(2), 307–318.
- Arvan, M. (2013b). A lot more bad news for conservatives, and a little bit of bad news for liberals? moral judgments and the Dark Triad personality traits: a follow-up study. *Neuroethics*, 6, 51–64.
- Austin, E. J., Farrelly, D., Black, C. i Moore, H. (2007). Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side? *Personality and Individual Differences*, 43(1), 179-189.
- Bakan, D. (1966). *The duality of human existence: Isolation and affiliation in Western man*. Massachusetts: Beacon Press.
- Barać, B. (2015). *Kognitivna i afektivna teorija uma i neki njihovi korelati*. Neobjavljeni diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Barlett, C.P. (2016). Exploring the correlations between emerging adulthood, Dark Triad traits, and aggressive behavior. *Personality and Individual Differences*, 101, 293–298.
- Barlow, A., Qualter, P. I Stylianou, M. (2010). Relationships between Machiavellianism, emotional intelligence and theory of mind in children. *Personality and Individual Differences*, 48(1), 78-82.

- Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Hill, J., Raste, Y. i Plumb, I. (2001). The “Reading the Mind in the Eyes” test revised version: A study with normal adults, and adults with Asperger syndrome or high-functioning autism. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 42, 241–251.
- Baughman, H. M., Dearing, S., Giammarco, E. i Vernon, P. A. (2012). Relationships between bullying behaviours and the Dark Triad: A study with adults. *Personality and Individual Differences*, 52(5), 571-575.
- Baughman, H. M., Jonason, P. K., Veselka, L. i Vernon, P. A. (2014). Four shades of sexual fantasies linked to the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 67, 47-51.
- Book, A., Visser, B. A., Blais, J., Hosker-Field, A., Methot-Jones, T., Gauthier, N. Y. i D'Agata, M. T. (2016). Unpacking more “evil”: What is at the core of the dark tetrad? *Personality and Individual Differences*, 90, 269-272.
- Buckels, E. E., Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2013). Behavioral confirmation of everyday sadism. *Psychological Science*, 24(11), 2201-2209
- Buckels, E. E., Trapnell, P. D., Andjelovic, T. i Paulhus, D. L. (2018). Internet Trolling and Everyday Sadism: parallel effects on pain perception and moral judgment. *Journal of Personality*. Accepted Author Manuscript.
- Buckels, E. E., Trapnell, P. D., & Paulhus, D. L. (2014). Trolls just want to have fun. *Personality and Individual Differences*, 67, 97–102.
- Buckels, E. E. i Paulhus, D. L. (2014). *Comprehensive Assessment of Sadistic Tendencies (CAST)*. Unpublished instrument, University of British Columbia, Vancouver, Canada.
- Buss, D. M. (1992). Manipulation in close relationships: Five personality factors in interactional context. *Journal of Personality*, 60(2), 477-499.
- Buss, D. M., Gomes, M., Higgins, D. S i Lauterbach, K. (1987). Tactics of manipulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(6), 1219-1229.
- Butković, A. i Bratko, D. (2007). Family study of manipulation tactics. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 791-801.

- Chabrol, H., Bouvet, R. i Goutaudier, N. (2017) The Dark Tetrad and Antisocial Behavior in a Community Sample of College Students. *Journal of Forensic Psychology Research and Practice*, 17(5), 295-304.
- Chabrol, H., Leeuwen, N. V., Rodgers, R. i Sejourne, N. (2009). Contributions of psychopathic, narcissistic, Machiavellian, and sadistic personality traits to juvenile delinquency. *Personality and Individual Differences*, 47, 734–739.
- Chabrol, H., Melioli, T., Van Leeuwen, N., Rodgers, R. i Goutaudier, N. (2015). The Dark Tetrad: Identifying personality profiles in high-school students. *Personality and Individual Differences*, 83, 97–101.
- Christie, R. C. i Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic press.
- Cleckley, H. M. (1964). *The mask of sanity (4th ed.)*. St. Louis: Mosby.
- Cracker, N. i March, E. (2016). The dark side of Facebook®: The Dark Tetrad, negative social potency and trolling behaviours. *Personality and Individual Differences*, 102, 79–84.
- Copestake, S., Gray, N. S. i Snowden, R. J. (2013). Emotional intelligence and psychopathy: A comparison of trait and ability measures. *Emotion*, 13(4), 691-702.
- Costa, P. D. i McCrae, R. R. (1991). Facet scales for agreeableness and conscientiousness: A revision of the NEO Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*, 12, 887–898.
- Dodell-Feder, D., Lincoln, S. H., Coulson, J. P. i Hooker, C. I. (2013). Using fiction to assess mental state understanding: A new task for assessing theory of mind in adults. *Public Library of Science One*, 8(11), 1-14.
- Dolan, M. i Fullam, R. (2004). Theory of mind and mentalizing ability in antisocial personality disorders with and without psychopathy. *Psychological Medicine*, 34(6), 1093-1102.
- Dowgwillo, E. A. i Pincus, A. L. (2017). Differentiating dark triad traits within and across interpersonal circumplex surfaces. *Assessment*, 24(1), 24-44.

- Duspara, B. i Greitemeyer, T. (2017). The impact of dark tetrad traits on political orientation and extremism: an analysis in the course of a presidential election. *Heliyon*, 3, e00425.
- Dvash, J. i Shamay-Tsoory, S.G. (2014). Theory of Mind and Empathy as Multidimensional Constructs: Neurological Foundations. *Topics in Language Disorders*, 34 (4), 282–295.
- Esperger, Z. i Berezkei, T. (2012). Machiavellianism and spontaneous mentalization: one step ahead of others. *European Journal of Personality*, 26, 580–587.
- Ferguson, F.J., Austin, E.J. (2010). Associations of trait and ability emotional intelligence with performance on Theory of Mind tasks in an adult sample. *Personality and Individual Differences*, 49(5), 414-418.
- Figueredo, A. J., Va'squez, G., Brumbach, B. H., Schneider, S. M. R., Sefcek, J. A., Tal, I. R., . . . Jacobs, W. J. (2006). Consilience and Life History Theory: From genes to brain to reproductive strategy. *Developmental Review*, 26, 243–275.
- Fix, R.L. i Fix, S.T. (2015). Trait psychopathy, emotional intelligence, and criminal thinking: Predicting illegal behavior among college students. *International Journal of Law and Psychiatry*, 42, 183-188.
- Furnham, A., Richards, S. C. i Paulhus, D. L. (2013). The DarkTriad of personality: A 10-year review. *Social and Personality Compass*, 7, 199-216.
- Furnham, A., Trickey, G., Hyde, G. (2012). Bright aspects to dark side traits: Dark side traits associated with work success. *Personality and Individual Differences*, 52(8), 908-913.
- Gregory, C. , Lough, S., Stone, V.E., Erzinclioglu, S., Martin, L., Baron-Cohen, S. i Hodges, J. (2002). Theory of mind in frontotemporal dementia and Alzheimer's disease: Theoretical and practical implications. *Brain*, 125, 752-64.
- Greitemeyer, T. (2015). Everyday sadism predicts violent video game preferences. *Personality and Individual Differences*, 75, 19-23.
- Hare, R.D. i Neumann, C.S. (2008). Psychopathy as a clinical and empirical construct. *Annual Review of Clinical Psychology*, 4, 217 - 46.

- Hodson, G., Hogg, S. M. i MacInnis, C. C. (2009). The role of 'dark personalities' (narcissism, Machiavellianism, psychopathy), Big Five personality factors, and ideology in explaining prejudice. *Journal of Research in Personality*, 43(4), 686-690.
- Hogan, R. i Hogan, J. (1997). *Hogan development survey manual*. Tulsa, OK: HAS.
- Jakobwitz, S. i Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40(2), 331-339.
- Jakšić, K. (2017). *Financijsko ponašanje i „mračna“ trijada ličnosti*. Neobjavljeni diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Jonason, P. K., Icho, A. i Ireland, K. (2016). Resources, harshness, and unpredictability: The socioeconomic conditions associated with the Dark Triad traits. *Evolutionary Psychology*, 14(1), 1-11.
- Jonason, P. K., Jones, A., i Lyons, M. (2013). Creatures of the night: Chronotypes and the Dark Triad traits. *Personality and Individual Differences*, 55(5), 538-541.
- Jonason, P. K. i Kavanagh, P. (2010). The dark side of love: Love styles and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 49(6), 606-610.
- Jonason, P. K., Li, N. P. Buss, D.M.(2010). The costs and benefits of the dark triad: implications for mate poaching and mate retention tactics. *Personality and Individual Differences*, 48(4), 373-378.
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D. i Schmitt, D. P. (2009), The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23, 5-18.
- Jonason, P. K., Luevano, V. X. i Adams, H. M. (2012). How the Dark Triad traits predict relationship choices. *Personality and Individual Differences*, 53(3), 180-184.
- Jonason, P. K., Lyons, M., Baughman, H. M., i Vernon, P. A. (2014). What a tangled web we weave: The Dark Triad traits and deception. *Personality and Individual Differences*, 70, 117-119.

- Jonason, P. K. i Krause, L. (2013). The emotional deficits associated with the Dark Triad traits: Cognitive empathy, affective empathy, and alexithymia. *Personality and Individual Differences, 55*(5), 532-537.
- Jonason P.K. i Schmitt, D.P. (2012). What have you done for me lately? friendship-selection in the shadow of the dark triad traits. *Evolutionary Psychology, 10*(3), 400-421.
- Jonason, P. K., Slomski, S. i Partyka, J. (2012). The Dark Triad at work: How toxic employees get their way. *Personality and Individual Differences, 52*(3), 449-453.
- Jonason, P. K., Strosser, G. L., Kroll, C. H., Duineveld, J. J. i Baruffi, S. A. (2015). Valuing myself over others: The Dark Triad traits and moral and social values. *Personality and Individual Differences, 81*, 102-106.
- Jonason, P. K. i Tost, J. (2010). I just cannot control myself: The dark triad and self-control. *Personality and Individual Differences, 49*(6), 611-615.
- Jonason, P. K. i Webster, G. D. (2012). A protean approach to social influence: Dark Triad personalities and social influence tactics. *Personality and Individual Differences, 52*(4), 521-526.
- Jonason, P. K., Webster, G. D., Schmitt, D. P., Li, N. P. i Crysel, L. (2012). The antihero in popular culture: Life history theory and the dark triad personality traits. *Review of General Psychology, 16*(2), 192-199.
- Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2011a). Differentiating the Dark Triad within the interpersonal circumplex. U L. M. Horowitz i S. Strack (Ur.), *Handbook of Interpersonal Psychology: Theory, Research, Assessment, and Therapeutic Interventions* (249-268). New York: Wiley.
- Jones, D.N. i Paulhus, D.L. (2010). Different provocations trigger aggression in narcissists and psychopaths. *Social Psychological and Personality Science, 1*, 12-18.
- Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2011b). The role of impulsivity in the Dark Triad of personality. *Personality and Individual Differences, 51*(5), 679-682.
- Jones, D.N. i Paulhus, D.L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment, 21*, 28-41.

- Jones, D. N. i Weiser, D. A. (2014). Differential infidelity patterns among the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 57, 20-24.
- Kaplan, H. S. i Gangestad, S. W. (2005). Life history theory and evolutionary psychology. U D. M. Buss (Ur.), *The handbook of evolutionary psychology*. Hoboken, NY: Wiley.
- Kerig, P.K. i Stellwagen, K.K. (2010). Roles of callous-unemotional traits, narcissism, and Machiavellianism in childhood aggression. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 32, 343-352.
- Kline, R.B. (2011). *Principles and practise of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Kraljević, S. (2014). *Manifestacija mračne trijade ličnosti u konzumaciji psihoaktivnih tvari i rizi čim seksualnim ponašanjima*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski Fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska.
- Kristofich-Ambruš, Krapić i Bratko (2013). *Konstruktna validacija upitnika Tamne trijade (SD3): poveznice s faktorom Iskrenost-Poniznost i vrijednostima*. Rad prezentiran na „21. Godišnja konferencija hrvatskih psihologa s međunarodnim sudjelovanjem“, Zagreb, Hrvatska.
- Lee, K. i Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 39, 329–358.
- Lee, K., Ashton, M. C., Wiltshire, J., Bourdage, J. S., Visser, B. A. i Gallucci, A. (2013). Sex, power, and money: prediction from the Dark Triad and Honesty–Humility. *European Journal of Personality*, 27, 169-184.
- Malterer, M. B., Glass, S. J. i Newman, J. P. (2008). Psychopathy and trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 44(3), 735-745.

- March, E., Grieve, R., Marrington, J. i Jonason, P.K. (2017). Trolling on Tinder® (and other dating apps): Examining the role of the Dark Tetrad and impulsivity. *Personality and Individual Differences, 110*, 139-143.
- Martin, R. A., Lastuk, J. M., Jeffery, J., Vernon, P. A. i Veselka, L. (2012). Relationships between the dark triad and humor styles: A replication and extension. *Personality and Individual Differences, 52*(2), 178-182.
- Marcinkowska, U.M., Helle, S. i Lyons, M.T. (2015). Dark traits: Sometimes hot, and sometimes not? Female preferences for Dark Triad faces depend on sociosexuality and contraceptive use. *Personality and Individual Differences, 86*, 369–373.
- Mayer, J. D., Roberts, R. D. i Barsade, S. G. (2008). Human abilities: Emotional intelligence. *Annual Review of Psychology, 59*, 507–536.
- Međedović, J. (2017). Can HEXACO-PI-R Adequately Represent the Four-Factor Model of Psychopathy? *Psihologijske teme, 3*, 557-576.
- Međedović, J. i Petrović, B. (2015). The dark tetrad structural properties and location in the personality space. *Journal of Individual Differences, 36*(4), 228–236.
- Miller, J. D., Dir, A., Gentile, B., Wilson, L., Pryor, L. R. i Campbell, W. K. (2010). Searching for a vulnerable Dark Triad: Comparing factor 2 psychopathy, vulnerable narcissism, and borderline personality disorder. *Journal of Personality, 78*, 1529–1564
- Morf, C.C. i Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: a dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry, 12*(4), 177-196.
- Muris, P., Meesters, C. i Timmermans, A. (2013). Some youths have a gloomy side: Correlates of the dark triad personality traits in non-clinical adolescents. *Child Psychiatry and Human Development, 44*(5), 658-665.
- Nagler, U. K. J., Reiter, K. J., Furtner, M. R. i Rauthmann, J. F. (2014). Is there a “dark intelligence”? Emotional intelligence is used by dark personalities to emotionally manipulate others. *Personality and Individual Differences, 65*, 47-52.

- Nentjes, L., Bernstein, D., Arntz, A., van Breukelen, G. i Slaats, M. (2015). Examining the influence of psychopathy, hostility biases, and automatic processing on criminal offenders' Theory of Mind. *International Journal of Law and Psychiatry*, 38, 92-99.
- Nentjes, L., Bernstein, D.P., Arntz, A., Slaats, M.E., Hannemann, T. Theory of Mind, social desirability, and unlikely symptom reporting in offenders with and without psychopathy. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 203(8), 596-603.
- O'Meara, A., Davies, J. i Hammond, S. (2011). The psychometric properties and utility of the Short Sadistic Impulse Scale (SSIS). *Psychological Assessment*, 23(2), 523-531.
- Pabian, S., De Backer, C. J. S. i Vandebosch, H. (2015). Dark Triad personality traits and adolescent cyber-aggression. *Personality and Individual Differences*, 75, 41-46.
- Paal, T. i Bereczkei, T. (2007). Adult theory of mind, cooperation, machiavellianism: The effect of mindreading on social relations. *Personality and Individual Differences*, 43(3), 541-551
- Pajević, M., Vukosavljević-Gvozdena, T., Stevanović, N., Neumann, C.S. (2018). The relationship between the Dark Tetrad and a two-dimensional view of empathy. *Personality and Individual Differences*, 123, 125-130.
- Paulhus, D. L. i Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36,556-563.
- Paulhus, D. L. (2014). Toward a taxonomy of dark personalities. *Current Directions in Psychological Science*, 23(6), 421-426.
- Paulhus, D.L., Curtis, S. R. i Jones, D.N. (2018). Aggression as a trait: the Dark Tetrad alternative. *Current Opinion in Psychology*, 19, 88-92.
- Petrides, K. V., Pita, R. i Kokkinaki, F. (2007). The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology*, 98, 273-289.

- Petrides, K. V., Vernon, P. A., Schermer, J. A. i Veselka, L. (2011). Trait emotional intelligence and the dark triad traits of personality. *Twin Research and Human Genetics, 14*(1), 35-41
- Plouffe, R. A., Saklofske, D. H. i Smith, M. (2017) The Assessment of Sadistic Personality: Preliminary psychometric evidence for a new measure. *Personality and Individual Differences, 104*, 166-171.
- Pfattheicher, S., i Schindler, S. (2015) Understanding the dark side of costly punishment: the impact of individual differences in Everyday Sadism and existential threat. *European Journal of Personality, 29*, 498–505.
- Pilch, I. i Górnik-Durose, M. E. (2016). Do we need “dark” traits to explain materialism? The incremental validity of the Dark Triad over the HEXACO domains in predicting materialistic orientation. *Personality and Individual Differences, 102*, 102-106.
- Qualter, P., Barlow, A. i Styliano, M. S. (2011). The relationship between trait and ability emotional intelligence and theory of mind. *British Journal of Developmental Psychology, 29*, 437–454.
- Raboteg-Šarić, Zora. (2002). E-upitnik: skala emocionalne empatije i skala mašte. *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*; Lacković-Grgin, Katica; Proroković, Ana; Ćubela, Vera; Penezić, Zvezdan (ur.). Zadar: Filozofski fakultet u Zadru, 44-49.
- Rauthmann, J. F. (2011). Acquisitive or protective self-presentation of dark personalities? Associations among the Dark Triad and self-monitoring. *Personality and Individual Differences, 51*(4), 502-508.
- Rauthmann, J. F. i Kolar, G. P. (2012). How “dark” are the Dark Triad traits? Examining the perceived darkness of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Personality and Individual Differences, 53*(7), 884-889.
- Rauthmann, J. F. i Kolar, G. P. (2013). The perceived attractiveness and traits of the Dark Triad: Narcissists are perceived as hot, Machiavellians and psychopaths not. *Personality and Individual Differences, 54*, 582–586.
- Rauthmann, J. F. i Will, T. (2011). Proposing a multidimensional Machiavellianism

- conceptualization. *Social Behavior and Personality*, 39, 391–404.
- Reidy, D. E., Foster, J. D. i Zeichner, A. (2010). Narcissism and unprovoked aggression. *Aggressive Behavior*, 36(6), 414-422.
- Richell, R.A., Mitchell, D.G.V., Newman, C., Leonard, A., Baron-Cohen, B., Blair, D.G.V. (2003). Theory of mind and psychopathy: can psychopathic individuals read the ‘language of the eyes’? *Neuropsychologia*, 41(5), 523-526.
- Russell, T. i King, A. (2016) Anxious, hostile, and sadistic: Maternal attachment and everyday sadism predict hostile masculine beliefs and male sexual violence. *Personality and Individual Differences*, 99, 340–345.
- Schriesheim, C. A. i Hinkin, T. R. (1990). Influence tactics used by subordinates: A theoretical and empirical analysis and refinement of the Kipnis, Schmidt and Wilkinson subscales. *Journal of Applied Psychology*, 75(3), 246–257.
- Slaughter, V., Imuta, K., Peterson, C. C. i Henry, J. D. (2015). Meta-Analysis of Theory of Mind and peer popularity in the preschool and early school years. *Child Development*, 86, 1159-1174.
- Smoker, M. i March, E. (2017). Predicting perpetration of intimate partner cyberstalking: Gender and the Dark Tetrad. *Computers in Human Behavior*, 72, 390-396.
- Southard, A. C., Noser, A. E., Pollock, N. C., Mercer, S. H. i Zeigler-Hill, V. (2015). The interpersonal nature of dark personality features. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(7), 555-586.
- Stellwagen, K. K. i Kerig, P. K. (2013a). Ringleader bullying: Association with psychopathic narcissism and theory of mind among child psychiatric inpatients. *Child Psychiatry and Human Development*, 44(5), 612-620.
- Stellwagen, K. K. i Kerig, P. K. (2013). Dark triad personality traits and theory of mind among school-age children. *Personality and Individual Differences*, 54(1), 123-127.
- Stoet, G. (2010). PsyToolkit - A software package for programming psychological experiments using Linux. *Behavior Research Methods*, 42(4), 1096-1104.

- Stoet, G. (2017). PsyToolkit: A novel web-based method for running online questionnaires and reaction-time experiments. *Teaching of Psychology, 44*(1), 24-31.
- Stone, V.E., Baron-Cohen, S. i Knight, R.T. (1998). Frontal lobe contributions to theory of mind. *Journal of Cognitive Neuroscience, 10*, 640-656.
- Tager-Flusberg, H. i Sullivan, K. (2000). A componential view of theory of mind: Evidence from Williams syndrome. *Cognition, 76*, 59–89.
- Tsoukas, A. i March, E. (2018): Predicting short- and long-term mating orientations: the role of sex and the Dark Tetrad. *The Journal of Sex Research, 26*, 1-13.
- van Geel, M., Goemans, A., Toprak, F., & Vedder, P. (2017). Which personality traits are related to traditional bullying and cyberbullying? A study with the Big Five, Dark Triad and sadism. *Personality and Individual Differences, 106*, 231-235.
- Vernon, P. A., Villani, V. C., Vickers, L. C., i Harris, J. A. (2008). A behavioral genetic investigation of the Dark Triad and the Big 5. *Personality and Individual Differences, 44*, 445–452.
- Veselka, L., Schermer, J. A., Martin, R. A., i Vernon, P. A. (2010). Relations between humor styles and the Dark Triad traits of personality. *Personality and Individual Differences, 48*(6), 772-774.
- Vonk, J., Zeigler-Hill, V., Ewing, D., Mercer, S., & Noser, A. E. (2015). Mindreading in the dark: Dark personality features and theory of mind. *Personality and Individual Differences, 87*, 50-54.
- Wai, M. i Tiliopoulos, N. (2012). The affective and cognitive empathic nature of the dark triad of personality. *Personality and Individual Differences, 52*(7), 794-799.
- Wiggins, J. S. (1996). An informal history of the interpersonal circumplex tradition. *Journal of Personality Assessment, 66*, 217-233.
- Yirmiya, N., Erel, O., Shaked, M., Solomonica-Levi, D. (1998). Meta-analyses comparing theory of mind abilities of individuals with autism, individuals with mental retardation, and normally developing individuals. *Psychological Bulletin, 124*(3), 283-307.

Prilozi

Prilog 1 Sociodemografski podaci sudionika (N=252)

Spol	N
Muškarci	90
Žene	162
Razina obrazovanja	
Osnovna stručna sprema	1
Srednja stručna sprema	70
Viša stručna sprema	62
Visoka stručna sprema	118
Doktor znanosti	1
Mjesečna primanja	
Bez prihoda	49
Manje do 2000 kn	51
Od 2000 do 4000 kn	64
Od 4000 do 6000 kn	44
Od 6000 do 10000 kn	32
Više od 10000 kn	12
Bračno stanje	
Nisam u vezi	95
U vezi	112
U braku	38
Razveden/a	4
Udovac/ica	3
Ništa od navedenog	95

Prilog 2 Faktorska zasićenja čestica Skalemračne trijade utvrđena eksploratorno-konfirmatornomfaktorskom analizom (ESEM)

	Makijavelizam	Narcizam	Psihopatija
Nije pametno odavati svoje tajne.	.38	-.33	.18
Općenito, ljudi neće naporno raditi ukoliko ne moraju.	.21	-.15	.15
Moraš učiniti što god je potrebno kako bi važne ljude pridobio/la na svoju stranu.	.62	.23	.03
Treba izbjegavati direktan konflikt s drugima jer će ti možda biti od koristi u budućnosti.	.60	.04	-.23
Pametno je imati na umu informacije koje možeš poslije upotrijebiti protiv nekoga.	.46	.12	.35
Za osvetu treba odabrati pravi trenutak.	.31	.05	.53
Postoje stvari koje trebaš sakrivati od ljudi zato jer ih oni ne trebaju znati.	.32	-.27	.22
Treba se potruditi da ti imaš koristi od svojih planova, a ne drugi.	.43	.02	.02
Većina ljudi su naivčine.	.26	.02	.33
Ljudi me vide kao rođenog vođu.	-.11	.55	.11
Mrzim biti u centru pažnje.	-.21	.6	.00
Brojne grupne aktivnosti znaju biti dosadne bez mene.	.07	.45	.13
Znam da sam poseban/na zato jer mi svi to neprestano govore.	.26	.46	-.07
Volim kad se upoznam s važnim osobama.	.36	.33	-.14
Neugodno mi je kad mi daju komplimente.	-.25	.44	.1
Uspoređivali su me sa slavnim osobama.	.63	.29	.14
Prosječna sam osoba.	-.28	.5	.14
Inzistiram na dobivanju poštovanja koje zaslužujem.	.36	.32	.09
Volim se osvetiti autoritetima.	.36	.09	.59
Izbjegavam opasne situacije.	-.18	.2	.21*
Osveta treba biti brza i okrutna.	.31	.04	.39
Ljudi često kažu da se ne znam kontrolirati.	.18	.03	.22
Istina je da mogu biti okrutan/na.	.21	.14	.33
Ljudi koji mi se zamjere uvijek požale.	.44	.25	.31
Nikad nisam imao/la problema sa zakonom.	-.40	.16	.1*
Uživam imati seks s osobama koje slabo poznajem.	.46	.19	.14*
Reći ću bilo što kako bih dobio/la ono što želim.	.44	.27	.07*

* Nulta zasićenja

Prilog 3 Faktorska zasićenja čestica Skalesadizma utvrđena eksploratorno-konfirmatornom faktorskom analizom (ESEM)

	Direktni verbalni sadizam	Direktni fizički sadizam	Posredni sadizam
Namjerno sam prema nekima u srednjoj školi bio/la zloban/na.	.69	-.02	.04
Uživam šaliti se na račun drugih.	.51	.03	.13
Namjerno sam nekog prevario/la i nasmijao/la se kad su zbog toga izgledali glupo.	.51	.11	.05
Kad se nekome rugam, posebno je zabavno ako shvate što radim.	.42	.25	.06
Možda nisam trebao/la, ali nikad mi nije dosadilo rugati se nekima iz razreda.	.7	-.11	.07
Nikad ne bih namjerno nekog ponizio/la.	.23	-.13	-.06
Uživam tjelesno ozljeđivati ljude.	-.15	.8	.03
Uživam mučiti ljude.	-.14	.6	.28
Imam pravo zastrašivati neke ljude.	.33	.37	.06
Dominirao/la sam drugima koristeći strah.	.24	.64	-.14
Uživam ozljeđivati svog/ju partnera/icu tijekom seksa (ili pretvarati se da ga/je ozljeđujem).	.05	.38	.13
U video igricama mi se sviđa realistično špricanje krvi.	-.04	-.18	.89
Volim gledati Youtube videe ljudi kako se tuku.	.08	.2	.49
Uživam gledati borbe u kavezima (ili MMA), gdje nema izlaza.	.05	.13	.37
Ponekad ponovno pogledam najdraže scene iz krvavih slasher filmova.	-.11	.17	.62
Previše je nasilja u sportu.	.01	-.08	.27
Uživam biti zlikovac u igricama i mučiti ostale likove.	.11	-.03	.6
Kod profesionalnih automobilskih utrka najviše uživam u nesrećama.	.21	-.02	.41

Prilog 4 Faktorska zasićenja čestica Skalemanipulativnih taktika utvrđena eksploratorno-konfirmatornomfaktorskom analizom (ESEM)

	Direktne taktike	Indirektne taktike	Taktike podilaženja
Molim da to napravi.	.37	.16	.06
Pružim razloge zbog kojih bi to trebao napraviti.	.83	-.08	-.07
Kažem koliko bih bio sretan da to napravi.	.59	.08	.11
Pokažem da bih bio spreman to napraviti za njega.	.59	.05	.15
Pitam zašto to ne napravi.	.48	.41	-.22
Ukazujem na sve dobre stvari koje će proizaći iz toga.	.85	-.05	-.02
Pokažem koliko je zabavno to napraviti.	.62	-.22	.11
Durim se dok to ne napravi.	.00	.68	-.11
Zahtijevam da to napravi.	-.06	.68	.12
Ignoriram dok to ne pristane napraviti.	-.11	.46	.24
Kritiziram što to neće napraviti.	.12	.8	-.11
Uspoređujem s nekim tko bi to napravio.	.24	.4	.2
Vičem kako bi to napravio.	-.1	.78	-.02
Prijetim s nečim ako to ne napravi.	-.04	.61	.23
Nametnem osjećaj krivnje kako bi to napravio.	.09	.56	.2
Verbalno izrazim svoju ljutnju.	.13	.64	-.24
Dam do znanja da će biti odgovoran za moje negativne emocije ako to ne napravi.	.07	.56	.02
Dam nešto kako bi to napravio.	.11	.05	.66
Ponizim se kako bi to napravio.	-.09	.2	.19
Ponudim novac kako bi to napravio.	.03	-.01	.69
Nastojim izgledati bolesno kako bi to napravio.	-.08	.29	.3
Obećam da ću kupiti nešto ako to napravi	.06	.05	.78

*Prilog 5 Faktorska zasićenja čestica Skale emocionalne empatije utvrđena
konfirmatornom faktorskom analizom (CFA)*

	Emocionalna empatija
Rastužim se kad vidim bespomoćne ljude.	.66
Prije nego što ću nešto prigovoriti, pomislim na to kako bi meni bilo da me kritiziraju.	.42
Nevolja drugih ljudi me jako oneraspoloži.	.59
Da bih bolje razumio svoje prijatelje, pokušavam zamisliti što bih učinio da sam u njihovoj situaciji.	.64
Pogađa me kad vidim da je netko od mojih prijatelja žalostan.	.9
Kad me netko naljuti, pokušavam pomisliti što ga je navelo da se tako prema meni ponaša.	.32
Uznemiruje me kad vidim da drugi plaču.	.68
Kad mi prijatelj priča o svojim problemima, nastojim ga potpuno razumjeti.	.51
Često me neke situacije ili ljudi "dirnu u srce".	.65
Bude mi žao jako stidljivih ljudi kad se nađu u novom društvu.	.47
Veoma se naljutim kad vidim da se s nekim loše postupaju.	.45
Osjećam se sretan ako su drugi oko mene veseli.	.49
Kad se nekom iznenada nešto loše dogodi, osjećam neugodu i strah.	.55
Ako nekog nenamjerno povrijedim, pokušavam zamisliti kako bi meni bilo da sam na njegovom mjestu.	.5
Često me brine sudbina ljudi koji su manje sretni od mene.	.6
Kad vidim da nekog žele prevariti ili nasamariti, dođe mi da ga zaštitim.	.53
Ponekad me riječi neke pjesme mogu duboko dirnuti.	.46
Užasno se osjećam ako nekom moram priopćiti loše vijesti.	.59
Za mene se može reći da sam osoba "meka srca".	.6

Kontrolne priče

Viktorija je bila na zabavi u kući svog prijatelja Olivera. Pričala je s Oliverom kada im je prišla još jedna žena. To je bila jedna od Oliverovih susjeda. Žena je rekla: Zdravo, te se okrenula prema Viktoriji i rekla: „Mislim da se nismo upoznale, Ja sam Maria, kako se ti zoveš?“ „Ja sam Viktorija“. „Želi li netko nešto za popiti?“, pitao je Oliver.

Ivo je kupovao košulju koja će mu pasati uz odijelo. Prodavač mu je pokazao nekoliko košulja. Ivo je pogledao košulje te napokon pronašao onu koja je bila prave boje. Ali kad je ušao u garderobu da je isproba, nije mu pasala. „bojim se da mi je premala“ rekao je prodavaču. „Ne brinite se“, rekao je prodavač „Sljedeći tjedan ćemo ih dobiti u većim veličinama“. „Super, onda ću se tad vratit ponovo“ rekao je Ivo.

Marko je otišao kod frizera na šišanje. „Kako želite da vas ošišam?“ pitao je frizer. „Želim da bude u istom stilu kao sada, samo skratite za par centimetara“ odgovorio je Marko. Frizer ga je ošišao malo nejednako sprijeda stoga je morao još dodatno skratiti da bi izjednačio. „Bojim se da je malo kraće od onoga što ste tražili“ rekao je frizer. „Nema veze“ rekao je Marko „narast će.“

Jasna je izvela svog psa Maksa u park. Bacila mu je štap da joj ga donese. Nakon nekog vremena Ana, njezina susjeda, je prošla pored njih. Popričale su na par minuta. Zatim je Ana upitala „Idete li doma, želite li da idemo zajedno?“ „Naravno“ pozvala je Maksa, ali on je bio zauzet trčanjem za golubima pa se nije odazvao. „Izgleda da nije spreman za ići, mislim da ćemo ostati“ rekla je. „Ok, vidimo se kasnije“ odgovorila je Ana.

Luka je bio u knjižnici. Pronašao je knjigu koju je željeo o jedrenju Mediteranom te je otišao na pult da bi zadužio knjigu. Kada je pogledao u novčanik otkrio je da je ostavio svoju člansku iskaznicu kod kuće. Rekao je ženi na pultu: „Žao mi je, ali izgleda da sam ostavio svoju člansku iskaznicu kod kuće“. „To je u redu“ rekla je žena „Recite mi svoje ime i ako ga imam u kompjuteru možete uzeti knjigu i ako mi samo pokažete svoju vozačku dozvolu“.

Priče u kojima se dogodio faux pas

Ivana se preselila u novi stan. Otišla je u kupovinu te kupila nove zavjese za svoju spavaću sobu. Kad je završila s uređivanjem stana, njezina najbolja prijateljica Lana ju je posjetila. Ivana je provela Lanu kroz stan i pitala je; „kako ti se sviđa moja soba?“. „Te zavjese su užasne“ rekla je Lana. „Nadam se da ćeš nabaviti nove.“

Sanja je trogodišnja djevojčica sa okruglim licem i kratkom plavom kosom. Bila je u kući svoje tete Karle. Ulazno zvono je zvonilo i teta Karla se odazvala. To je bila susjeda Marija. „Bok, baš lijepo od tebe što si svratila“ rekla je teta Karla. Marija je rekla „Bok“, onda je vidjela Sanju i rekla; „Mislim da nisam upoznala ovog dječaka. Kako se zoveš?“

Josipa, menadžerica kompanije za dizajniranje softvera, sazvala je sastanak za sve osoblje. „Moram vam nešto reći, Ivan, jedan od naših računovođa je jako bolestan, ima rak i u bolnici je. Svi su bili tihi i razmišljali o toj vijesti kad je Robert, softverski inženjer, stigao kasnije na sastanak. „Hej, čuo sam super vic sinoć“. Robert je nastavio: „Što je terminalno bolestan pacijent rekao svom doktoru?“ Josipa je na to rekla: „Okej, vratimo se poslu vezanom za ovaj sastanak.“

:Mislav, devetogodišnji dječak, upravo je krenuo u novu školu. Bio je u jednoj od kabina u toaletu u školi. Jure i Petar, još dva dječaka, stajali su ispred lavaboa i razgovarali. Jure je rekao „Znaš li onog novog dečka u razredu? Zove se Mislav. Jel ti izgleda malo čudno? I tako je nizak! Mislav je izašao iz kabine i Jure i Patar su ga vidjeli. Petar je rekao: „Bok Mislave! Hoćeš li igrati nogomet?“

Danijel je tek počeo raditi u novom uredu. Jednog dana je u čajnoj kuhinji razgovarao s novim prijateljem, Andrijom. „Čim se bavi tvoja supruga?“ pitao je Andrija. „Ona je odvjetnica“ odgovorio je Danijel. Par minuta kasnije u prostoriju je ušla Klara, vidno iziritirana. „Upravo samo imala užasan razgovor“ rekla im je „Odvjetnici su tako arogantni i pohlepni, ne podnosim ih!“ „Želiš li doći pogledati ove izvještaje?“ upitao je Andrija Klaru. „Ne sad“ odgovorila je „Trebam mi kava.“
